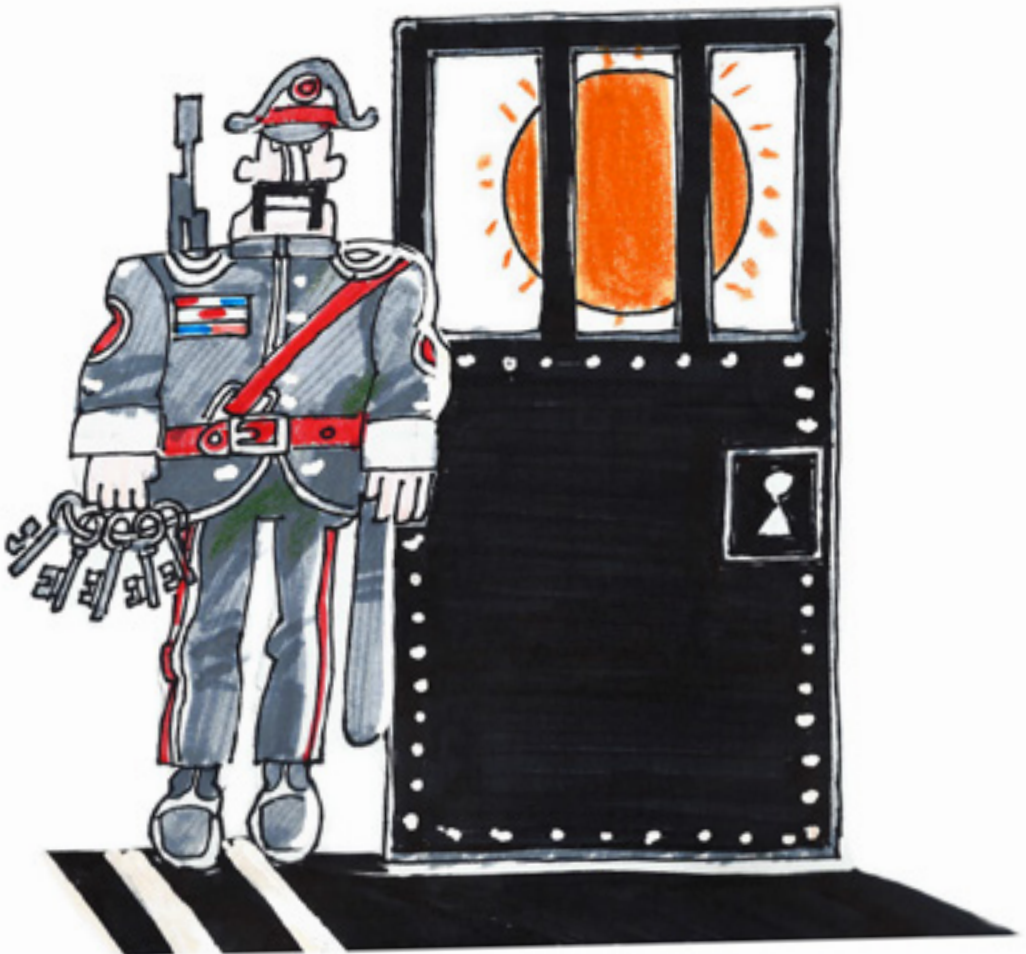

KNIHA LAUREÁTŮ SACHAROVOVY CENY

KNIHA LAUREÁTŮ
SACHAROVY CENY
2016

- 2016 Nádija Murádová a Lamjá Hadží Bašárová
- 2015 Ráif Badawí
- 2014 Denis Mukwege
- 2013 Malalaj Júsufzaiová
- 2012 Nasrín Sotúdeová a Džafar Panahí
- 2011 Arabské jaro:
Muhammad Buazízí, Alí Farzat, Asma Mahfúzová,
Ahmad as-Sanusí a Razán Zajtúnaová
- 2010 Guillermo Fariñas
- 2009 Memorial
- 2008 Chu Ťia
- 2007 Sálíh Mahmúd Muhammad Usmán
- 2006 Aljaksandar Milinkevič
- 2005 *Damas de Blanco*, Hauwa Ibrahimová,
Reportéři bez hranic
- 2004 Běloruská asociace novinářů
- 2003 Generální tajemník Organizace spojených národů
Kofi Annan a všichni zaměstnanci OSN

- 2002 Oswaldo José Payá Sardiñas
- 2001 Izzat Ghazzáwí, Nurit Peledová-Elhananová,
Dom Zacarias Kamwenho
- 2000 *¡BASTA YA!*
- 1999 Xanana Gusmão
- 1998 Ibrahim Rugova
- 1997 Salima Ghezaliová
- 1996 Wej Ťing-šeng
- 1995 Leyla Zanaová
- 1994 Taslima Nasrínová
- 1993 *Oslobođenje*
- 1992 *Las Madres de Plaza de Mayo*
- 1991 Adem Demaçi
- 1990 Aun San Su Ťij
- 1989 Alexander Dubček
- 1988 Nelson Rolihlahla Mandela, Anatolij Marčenko

Konec roku 2016 nezavdává příčinu k optimismu. Na syrská města a jejich obyvatele ve dne v noci dopadají bomby, počet vězňů svědomí ve světě se neustále rozšiřuje a populistická propaganda neváhá napadat demokratické hodnoty i v samotném srdci Unie.

Evropský parlament nezůstává lhostejný. Ve jménu svobody myšlení a práva odsoudit utrpení a nespravedlnost se snaží pomáhat těm, kterým jsou zacpávána ústa. Používá k tomu prostředky, které má k dispozici: někdy jedná nenápadně v ústraní, někdy v záři reflektorů, jako například nyní, když – tak jako každý rok – uděluje Sacharovovu cenu, kterou si posvítí na některý z bojů za určitou věc. Evropský parlament dobře ví, že Sacharovova cena není všemocná. Vzpomeňme si na syrskou bojovnici za lidská práva Razán Zajtúnaovou, laureátku Sacharovovy ceny za rok 2011, o které nemáme žádné zprávy, nebo na Ráífa Badawího, jenž tuto cenu získal v roce 2015 a jehož odvahu obdivuje celý svět. Tento saúdskoarabský blogger a spisovatel je dodnes ve své zemi vězněn za to, že nahlas řekl to, co se mnozí neodvažují vyslovit ani šeptem. Íránská právnička Nasrín Sotúdeová a její krajan, filmový režisér Džafar Panahí, ani dnes nemohou vycestovat ze země.

Rok 2016 ale přinesl i dobré zprávy. Ázerbájdžánská bojovnice za lidská práva Lejla Junusová a její manžel Arif jsou díky neutichajícímu úsilí zástupců Evropského parlamentu opět na svobodě. Laureát Sacharovovy ceny Guillermo Fariñas ukončil hladovku a byl přijat v Evropském parlamentu. Parlament úzce sleduje demokratické procesy a věrně dokumentuje války a krize a nedopustí, aby mocní nechali zmizet v zapomnění ty, kteří neúnavně bojují za svobodu.

Evropský parlament se tento rok rozhodl uctít odvahu a důstojnost dvou výjimečných žen. Nádija Murádová byla sexuální otrokyní přívrženců teroristické organizace Islámský stát. Přežila a dnes vystupuje jménem svého národa, na němž je páchána skutečná genocida. Po jejím boku stojí její krajanka Lamjá Hadží Bašárová, jež rovněž na vlastní kůži zakusila nejhorší krutosti džihádistů Islámského státu a jejíž tělo nese stopy boje za svobodu a proti beztrestnosti. Tyto dvě ženy se staly hlasem jezidské náboženské komunity v Iráku. Zastupují všechny ženy, muže a děti, kteří se stali obětmi takzvaného Islámského státu. Všem těmto lidem by chtěl Parlament vyjádřit svou vděčnost a podporu, aby bylo spravedlnosti učiněno za dost.

I tento rok nám syrský karikaturista Alí Farzat, laureát Sacharovovy ceny za rok 2011, prokázal tu čest a naši knížku vyzdobil svými kresbami. Připomínají nám, že svoboda projevu je nezpochybnitelná.

SACHAROVOVA CENA

Sacharovova cena za svobodu myšlení, která byla poprvé udělena v roce 1988 Nelsonu Mandelovi a Anatoliji Marčenkovi, je nejvyšším oceněním Evropské unie za činnost v oblasti lidských práv. Je udělována jednotlivcům, skupinám a organizacím, kteří mimořádným způsobem přispěli ke svobodě myšlení. Prostřednictvím této ceny a sítě jejích nositelů poskytuje EU podporu laureátům ceny a pomáhá jim v jejich činnosti.

Mezi laureáty ceny byli disidenti, politici představitelé, novináři, právníci, aktivisté občanské společnosti, spisovatelé, matky, manželky, představitelé menšin, skupina aktivistů vystupující proti terorismu, míroví aktivisté, aktivista bojující proti mučení, karikaturista, dlouholetí „vězni svědomí“, režisér, OSN jako celek, a dokonce i dítě bojující za právo na vzdělání. Oceňuje především svobodu projevu, ochranu práv menšin, dodržování mezinárodního práva a rozvoj demokracie a právního státu.

O udělení Sacharovovy ceny, s níž je spojen finanční příspěvek ve výši 50 000 EUR, jedná Evropský parlament na slavnostním plenárním zasedání ve Štrasburku ke konci každého roku. Kandidáty navrhuje politické skupiny nebo i jednotliví poslanci, kteří ovšem musí získat podporu alespoň čtyřiceti poslanců. Své kandidáty představí na společné schůzi Výboru pro zahraniční věci, Výboru pro rozvoj a podvýboru pro lidská práva, jejichž členové pak zvolí tři kandidáty do užšího výběru. O vítězi či vítězích Sacharovovy ceny pak rozhoduje Konference předsedů – orgán Evropského parlamentu, v jehož čele stojí předseda Parlamentu a jehož členy jsou představitelé všech politických skupin v EP. Proto je rozhodnutí o nositelích Sacharovovy ceny skutečně evropskou volbou.

ALI F

ANDREJ SACHAROV (1921–1989) byl proslulý sovětský fyzik, disident a bojovník za lidská práva a za reformy. S myšlenkou, aby cena za svobodu myšlení nesla jeho jméno, souhlasil a v dopise Evropskému parlamentu ji nazval „důležitým aktem ocenění mé práce na obranu lidských práv“ (!) Udílení takovýchto cen označil za potřebné: „Upozorní se na otázku lidských práv a těm, kteří k tomuto cíli přispívají, se dostane povzbuzení.“ Evropský parlament oznámil svůj záměr udělovat tuto cenu v usnesení přijatém v prosinci 1985.

Otec sovětské vodíkové bomby Andrej Sacharov se jako jeden z průkopníků jaderné fyziky stal ve svých 32 letech členem Akademie věd Sovětského svazu a dostalo se mu privilegií, kterých v sovětském režimu požívaly jen nomenklaturní kádry.

Od konce padesátých let si však začal s rostoucími obavami všimnout dopadů jaderných zkoušek na zemskou atmosféru a začal přemýšlet o politických a morálních důsledcích své práce, která by mohla způsobit smrt mnoha milionů lidí.

Obrat v jeho politickém směřování nastal v roce 1967, kdy adresoval sovětským představitelům výzvu, aby přijali návrh Spojených států na uzavření bilaterální úmluvy o zákazu vývoje protiraketové obrany. Tyto obranné systémy označil ve svém eseji „Úvahy o pokroku, mírovém soužití a intelektuální svobodě“ z roku 1968 za jednu z hlavních hrozeb rozpoutání celosvětové jaderné války. Sovětské vedení ovšem jeho výzvu odmítlo a po zveřejnění eseje dostal Andrej Sacharov zákaz veškeré práce na přísně utajovaných armádních projektech a přišel o všechny své výsady.

V roce 1970 se stal jedním ze zakladatelů Výboru pro lidská práva v Sovětském svazu a začal se věnovat v první řadě problematice lidských práv a obraně lidských práv a obětí politických procesů. V roce 1972 se oženil s Jelenou Bonnerovou, která byla rovněž aktivistkou bojující za lidská práva. I přes silící tlak ze strany státu usiloval o propuštění opozičních aktivistů a stal se jedním z nejodvážnějších kritiků sovětského režimu a ztělesněním boje proti potlačování základních práv. Slovy Nobelova výboru, který mu v roce 1975 udělil cenu za mír, se stal „hlasem svědomí lidstva“. Cenu mu nebylo dovoleno převzít, avšak represe ani vyhnanství nedokázaly zlomit jeho vzdor.

(!) Dopisy Andreje Sacharova citované v této publikaci jsou uchovávány v historickém archivu Evropského parlamentu.

V roce 1979 vystoupil Andrej Sacharov s kritikou vojenského zásahu Sovětského svazu. Za to byl následujícího roku poslán do vyhnanství v uzavřeném městě Gorkij. Po dobu exilu byl pod přísným dohledem sovětské policie a dvakrát zahájil hladovku, aby jeho žena dostala svolení k operaci srdce ve Spojených státech. Jeleně Bonnerové, která byla v roce 1984 rovněž odsouzena k vyhnanství v Gorkém, bylo nakonec v říjnu 1985 povoleno podstoupit léčbu v USA. Sacharovovi měli podporu Evropského parlamentu, a dokonce se jednalo o tom, aby bylo ve sněmovně ponecháno pro Andreje Sacharova jedno volné křeslo. Nakonec byla přijata jiná myšlenka: vytvoření ceny, která ponese jeho jméno. Jak řekl zpravodaj pro tuto iniciativu Jean-Francois Deniau na plenárním zasedání Parlamentu, Sacharov byl vybrán proto, že je „evropským občanem, který ztělesňuje svobodu myšlení a projevu a který se kvůli svému přesvědčení a svědomí rozhodl vzdát všech svých materiálních výhod a pocht“.

Cena byla zřízena usnesením Evropského parlamentu přijatým v prosinci 1985. Rok poté dovolil Michail Gorbačov, který v SSSR zavedl „perestrojku“ a „glasnost“, Andreji Sacharovovi a Jeleně Bonnerové vrátit se do Moskvy. Tam Sacharov v prosinci 1989 zemřel.

V roce 2013 oslavila cena nesoucí jeho jméno čtvrtstoletí své existence. Po celou tuto dobu pomáhala bránit lidská práva bez ohledu na hranice států, byť v nich vládly represivní režimy, a oceňovala lidskoprávní aktivisty a disidenty po celém světě. Obránci lidských práv, kteří cenu obdrželi, za své odhodlání bránit lidskou důstojnost mnohdy draze zaplatili. Řadě z nich hrozilo pronásledování, smrt, ztráta svobody, násilí či exil. V řadě případů nebylo úspěšným kandidátům umožněno, aby cenu převzali osobně.

Takový byl i případ Nasrín Sotúdeové, nositelky ceny za rok 2012, jež z iránského vězení Evin psala fiktivní dopisy zesnulému Andreji Sacharovovi, v nichž se filozoficky zamýšlela nad významem disidentství a srovnávala jeho situaci se svou vlastní.

„Bylo úžasné, jak jste dokázal každý den nacházet sílu k dalšímu vzdoru. To, čeho jste dosáhl, bylo pro všechny bojovníky za svobodu velkým vítězstvím. Přejme si, aby ti, kteří přijdou po nás, proměnili Vaše sny ve skutečnost.“

SÍŤ NOSITELŮ SACHAROVOVY CENY tvoří laureáti ceny a poslanci Evropského parlamentu. Svou činnost slavnostně zahájila v roce 2008 v Evropském parlamentu u příležitosti 20. výročí udělování ceny. Jejím vytvořením byla uznána „zvláštní role laureátů Sacharovovy ceny jako vyslanců svobody myšlení“ a její členové si stanovili za cíl „zvyšovat společné úsilí na podporu obránců lidských práv na celém světě prostřednictvím společné činnosti nositelů Sacharovovy ceny, jež bude vykonávána spolu s Evropským parlamentem a pod jeho záštitou“. Síť je volným sdružením poslanců, laureátů Sacharovovy ceny a organizací občanské společnosti. Snaží se prohlubovat spolupráci v oblasti lidských práv nejen v Bruselu, ale i na mezinárodní úrovni a slouží jako komunikační prostředek, jehož pomocí mohou nositelé ceny a Evropský parlament řešit problematiku porušování lidských práv a související témata.

U příležitosti 25. výročí ceny v roce 2013 vydala síť nositelů prohlášení, v němž se všichni členové zavázali, že budou společně i jednotlivě usilovat o podporu a ochranu lidských práv na celém světě a pořádat za tím účelem mnoho akcí, jako jsou mezinárodní kampaně proti násilí na dětech a na podporu vzdělávání dětí či akce věnovaná svobodě projevu, která proběhla ve spolupráci s Evropským parlamentem v květnu 2015.

Od roku 2016 uděluje síť Sacharovovo stipendium (Sakharov Fellowship), o němž hovořilo prohlášení k 25. výročí ceny a jehož cílem je podporovat mladou generaci obránců lidských práv. Třináct aktivistů z celého světa dostalo příležitost zúčastnit se kurzů v Bruselu a v Evropském meziuniverzitním centru pro lidská práva a demokratizaci v Benátkách.

Členové sítě pravidelně pořádají přednášky v různých členských státech EU i jinde, tzv. Sacharovovy přednášky, které mají za cíl zvyšovat povědomí

o otázkách lidských práv a podněcovat veřejnou diskusi v jednotlivých státech. Tyto přednášky se od roku 2013 uskutečnily v Belgii, ve Francii, v Irsku, Itálii, Litvě, v Nizozemsku, na Maltě, v Polsku, na Slovensku, v Rakousku, České republice, Tanzanii a Nigérii a aktivně se jich zúčastnilo Běloruské sdružení novinářů, Dámy v bílém, Salima Ghezaliová, Memorial, Aljaksandar Milinkevič, Denis Mukwege, Ahmad as-Sanusí, Alí Farzat, Nurit Peledová, Guillermo Fariñas a Hauwa Ibrahimová.

V letech 2008, 2011, 2013 a 2016 se konaly konference Sítě nositelů Sacharovovy ceny, které slouží jako fórum pro diskusi mezi poslanci, nositeli ceny, zástupci Evropské unie a jiných mezinárodních institucí a představitelů občanské společnosti a jako základ pro širší činnost sítě v oblasti lidských práv.

Další informace o aktuální činnosti sítě naleznete na jejích internetových stránkách na adrese: europarl.europa.eu/sakharov

NÁDIJA MURÁDOVÁ a LAMJÁ HADŽÍ BAŠÁROVÁ

přežily sexuální zotročení Islámským státem (IS) a staly se hlasem žen, které se staly obětmi sexuálního násilí ze strany IS. Veřejně vystupují jménem jezídské komunity v Iráku, náboženské menšiny, na níž IS páchá genocidu.

Dne 3. srpna 2014 IS vyvraždil všechny muže ve vesnici Kóćó u města Sindžár v Iráku, kde obě ženy žily. Ženy a děti byly po masakru zotročeny: všechny mladé ženy včetně Hadží Bašárové a Murádové a jejich sester byly uneseny, mnohokrát prodány a zneužívány jako sexuální otrokyně. Během masakru v Kóćó přišla Murádová o šest bratrů a matku, kterou islamisté zavraždili spolu s dalšími osmdesáti staršími ženami, protože pro svůj věk neměly jako sexuální otrokyně hodnotu. Také Hadží Bašárová byla spolu se svými šesti sestrami zneužívána jako sexuální otrokyně. Mezi ozbrojenci byla pětkrát prodána a poté, co IS zabil její bratry a jejího otce, musela v Mosulu vyrábět bomby a sebevražedné vesty.

V listopadu 2014 se Murádové podařilo uprchnout s pomocí rodiny ze sousedství, která ji tajně vyvedla z oblasti ovládané IS, a ona se tak mohla uchýlit do uprchlického tábora v severním Iráku a poté odjet do Německa. O rok později, v prosinci 2015, na historicky prvním zasedání Rady bezpečnosti OSN týkajícím se obchodu s lidmi pronesla Murádová velmi působivý projev o svých zkušenostech. V září 2016 se stala první vyslankyní dobré vůle pro důstojnost obětí obchodu s lidmi Úřadu OSN proti drogám a kriminalitě. V rámci této funkce se účastní celosvětových i lokálních iniciativ na zvyšování povědomí o těžkém údělu obětí obchodu s lidmi. V říjnu 2016 jí Rada Evropy udělila cenu Václava Havla za lidská práva.

Hadží Bašárová se o útěk pokusila několikrát, než se jí to v dubnu za pomoci její rodiny, která podplatila místní převaděče, konečně podařilo. Když prchala před ozbrojenci IS přes kurdskou hranici na území ovládané iráckou vládou, zahynuly při výbuchu miny dvě dívky, které ji doprovázely. Ona sama utrpěla zranění a téměř oslepla. I tak se jí naštěstí podařilo uniknout, načež byla přepravena do Německa, kde se jí dostalo lékařské péče a shledala se se svými přeživšími sourozenci. Od svého zotavení Hadží Bašárová informuje svět o těžkém osudu jezídské komunity a nadále pomáhá zotročeným ženám a dětem, které se staly obětmi zvěrstev páchaných Islámským státem.

RÁÍF BADAWÍ je mladý bloger ze Saúdské Arábie, obhájce svobody myšlení a projevu, který byl ve své zemi odsouzen k trestu vězení a bití.

Založil a vedl internetové stránky *Saúdští liberálové* a později *Svobodná saúdská liberální síť*. Tato diskusní fóra, věnovaná náboženským a politickým otázkám, si v této konzervativní zemi získala na tisíc registrovaných uživatelů. V roce 2008 byl na jeden den zadržen a vyslýchán pro podezření z odpadlictví, které se v Saúdské Arábii trestá smrtí, a následně mu byl udělen časově neomezený zákaz vycestovat ze země a jeho konta byla zmrazena. Rodina jeho manželky se pokoušela dosáhnout zrušení manželského svazku a jeden ultrakonzervativní imám vydal proti němu fatvu.

Ráíf Badawí však své umírněně liberální názory hlásat nepřestal. Ve svých textech bránil svobodu myšlení a projevu a vyzýval společnost, aby se otevřela odlišným názorům. Psal, že v arabské společnosti utlačované teokratickým státem stačí, aby svobodomyšlný člověk vyjádřil svůj vlastní názor, a je proti němu vydána fatva. To vede k tomu, že ze země odcházejí ti nejschopnější lidé.

V roce 2015 napsal tento představitel liberálního myšlení z vězení předmluvu ke knize obsahující texty, které se navzdory definitivnímu zrušení jeho internetových stránek podařilo zachránit. V ní píše, že svými články publikovanými na internetu i v tradičních médiích vždy usiloval o společenskou osvětu a bojoval proti tmářství, zpochybňoval nedotknutelnost duchovenstva, prosazoval svobodu projevu a práva žen, menšin a chudých lidí v Saúdské Arábii.

Roku 2012 byl Badawí zatčen a obžalován z řady trestných činů. Mezi nimi bylo i „odpadlictví“, nicméně v tomto bodě obžaloby nebyl vynesen žádný rozsudek. Za vytvoření fóra, na kterém byly uveřejňovány „rouhavé komentáře a příspěvky“, však byl roku 2013 odsouzen k sedmi letům vězení a 600 ranám holí. O rok později byl tento trest zvýšen na 1 000 ran a 10 let vězení, byla mu navíc uložena pokuta ve výši jednoho milionu rijsálů (226 000 EUR) a bylo mu zakázáno po dobu deseti let od skončení trestu používat jakákoli média a vycestovat ze země. Trest bití byl rozložen do 20 částí po 50 ranách. První část byla vykonána v lednu 2015 na veřejnosti u mešity ve městě Džidda před skandujícím davem. Lékaři, kteří Badawího vyšetřili po prvních rychlých ranách, konstatovali, že jeho poranění jsou tak závažná, že další bití by už nepřežil. Kvůli mezinárodním protestům a obávám o Badawího zdravotní stav byl další výkon trestu pozastaven, nicméně v červnu 2015 byl rozsudek potvrzen nejvyšším soudem.

Badawího žena Ensaf Haidarová a jejich tři děti žijí v Kanadě, kam se uchýlili poté, co jim bylo vyhrožováno smrtí. Místo svého muže převzala Ensaf Haidarová v roce 2016 Sacharovovu na slavnostním ceremoniálu ve Štrasburku a zúčastnila se i konference Sítě nositelů Sacharovovy ceny v Bruselu v témže roce.

2015
RÁIF
BADAWÍ

DENIS MUKWEGE je konžský lékař, který zasvětil svůj život léčení následků tělesného a duševního utrpení desítek tisíc konžských žen a dívek, jež se staly oběťmi hromadného znásilňování a brutálního sexuálního násilí během války, která dosud zmítá Demokratickou republikou Kongo.

Narodil se v roce 1955 ve městě Bukavu. Vystudoval medicínu a založil gynekologickou ambulanci v nemocnici v Lemeře ve východní části země. V roce 1996 však vypukla válka a nemocnice byla zničena. Denis Mukwege uprchl zpět do Bukavu a založil novou nemocnici, kterou tvořily pouhé stany, v nichž vybudoval nové porodnické oddělení a operační sál. Všechno však bylo zničeno za druhé konžské války v roce 1998.

Denise Mukwegeho to však neodradilo a znovu svou nemocnici postavil ve vesnici Panzi u Bukavu. Neúnavně pracuje a učí své spolupracovníky, jak léčit ženy, které se staly oběťmi ozbrojenců, kteří – slovy Denise Mukwegeho – „prohlásili ženy za svého společného nepřítele“. Od roku 1999, kdy nemocnice obnovila svou činnost a přijala první oběť znásilnění se střelnými poraněními na pohlavních orgánech a na stehnech, ošetřil Mukwege více než čtyřicet tisíc žen. Během několika prvních týdnů vyhledaly jeho nemocnici desítky žen, které byly znásilněny a mučeny.

Denis Mukwege je mezinárodně uznávaným odborníkem v oboru léčby patologických a psychosociálních následků sexuálního násilí. Nemocnice v Panzi, kterou řídí, poskytuje ženám psychologickou i lékařskou péči a pomáhá jim získávat dovednosti, díky nimž si dokážou zajistit obživu – mnohé z nich jsou totiž vyloučeny ze svých komunit. Dívkám pomáhá vrátit se do škol a nabízí právní pomoc těm, které se rozhodnou usilovat o nápravu soudní cestou.

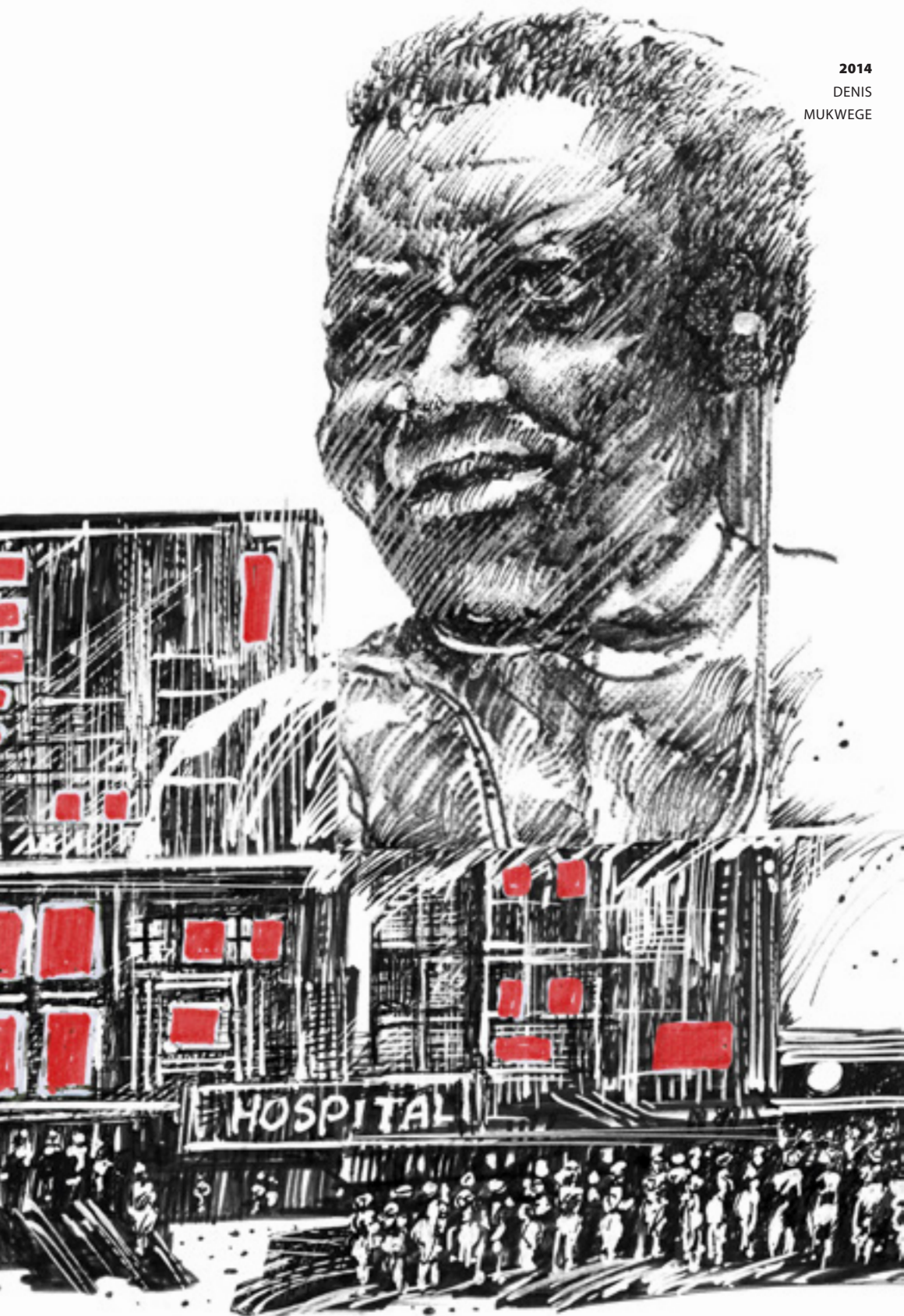
Bodem obratu se pro něj stal okamžik, kdy v pacientce na svém operačním stole poznal ženu, které on sám pomáhal ve své nemocnici na svět. Od té doby působí nejen jako lékař, ale i jako neúnavný bojovník za práva pronásledovaných žen a vede ve své zemi i v zahraničí kampaň za ukončení války o přírodní zdroje Konga. V roce 2012 se sám stal terčem útoku, když do jeho domu vtrhli ozbrojení muži a ohrožovali jeho dcery střelnou zbraní. Jeho osobní strážce a přítel byl zabit, jemu se však podařilo utéct. Se svou rodinou se pak uchýlil do Švédska a do Belgie. Do Demokratické republiky Kongo se vrátil v roce 2013, když se skupina žen žijících za méně než jeden dolar denně spojila, aby mu zakoupila letenku na jeho cestu domů.

Denis Mukwege dnes žije v nemocnici Panzi, přestože je mu neustále vyhrožováno smrtí. Aktivně spolupracuje s Evropským parlamentem a Sítí nositelů Sacharovovy ceny; svými emotivními výzvami k ochraně žen a dětí v místech, kde probíhají boje, ovlivnil i proces přijímání nařízení o nerostech z konfliktních oblastí.

V roce 2015 vznikl dokumentární film *Muž, který spravuje ženy – Hippokratův hněv*, popisující jeho život a práci. Za podpory Evropského parlamentu byl film opatřen titulky ve všech úředních jazycích členských států EU.

2014
DENIS
MUKWEGE

MALALAJ JÚSUFZAIOVÉ bylo 15 let, když byla v roce 2012 v pákistánské provincii Svát postřelena do obličeje. Útočníci z hnutí Tálibán tak chtěli jí a dalším dívkám zabránit ve vzdělávání. Malalaj ale těžké zranění přežila a pokračovala ve svém zápase.

V roce 2013 se Malalaj stala nejmladší nositelkou Sacharovovy ceny. V zaníceném proslovu na obranu práva každého dítěte na vzdělání věnovala svou cenu „bezejmenným pákistánským hrdinům“.

„Na světě žije mnoho dětí, které nemají co jíst a pít, a děti hladovějících po vzdělání. Je děsivé, že 57 milionů dětí na světě nemůže chodit do školy. ... To musí hnout naším svědomím,“ řekla Malalaj zástupcům 28 členských států v přeplněném jednací sále Parlamentu, v němž byli výjimečně přítomni téměř všichni žijící laureáti Sacharovovy ceny, kteří se sešli u příležitosti 25. výročí ceny. „Jedno dítě, jeden učitel, jedno pero a jedna kniha mohou změnit svět.“

Malalaj zahájila svůj boj za vzdělání ve věku 11 let, kdy začala psát anonymní internetový deník o životě šolačky pod vládou Tálibánu v pákistánské provincii Svát. V roce 2009, v době bojů s pákistánskou armádou, nařídil Tálibán zavřít všechny dívčí školy, rodina Malalaj byla nucena opustit obléhané rodné město a z její školy zbyly jen ruiny. Když se bezpečnostní situace zlepšila, vrátila se Malalaj se svým otcem Ziauddinem zpět domů. Otec vedl dívčí školu a spolu pokračovali v boji za právo dívek na vzdělání, přestože jim bylo častokrát vyhrožováno. Malalaj se podařilo získat dar na nákup školního autobusu – téhož autobusu, v němž byla později při útoku Tálibánu sama postřelena a další dvě dívky zraněny.

Malalaj útok přežila a stala se neúnavnou bojovnicí za právo dívek na vzdělání. Je spoluzakladatelkou „Fondu Malalaj“ a členkou Krizového výboru pro vzdělávání zřízeného zvláštním vyslancem OSN pro globální vzdělání Gordonem Brownem, který prohlásil, že pokud se současný trend nezmění, nastoupí poslední z dívek, kterým je upíráno vzdělání, do školy v roce 2086, nikoli v roce 2015, jak slibovaly Rozvojové cíle tisíciletí. „Islám nezakazuje dívkám získat vzdělání. Je povinností a úkolem každého jednotlivce, ať je to chlapec, nebo dívka, vzdělávat se a získávat vědomosti,“ říká Malalaj.

Organizace spojených národů určila v rámci své globální iniciativy Vzdělání především den jejího narozenin, 12. červenec, za „Den Malalaj“ – platformu, která dětem a mladým lidem poskytuje příležitost vystoupit na obranu svého práva na vzdělávání.

V roce 2014 byla Malalaj Júsfzaiová jednou z laureátek Nobelovy ceny míru „za svůj boj proti útlaku dětí a mladých lidí a za právo všech dětí na vzdělání“ a stala se tak současně vůbec nejmladší laureátkou Sacharovovy i Nobelovy ceny.

NASRÍN SOTÚDEOVÁ je íránská právnička zabývající se lidskými právy. Patří mezi hrstku těch, kteří obhajovali disidenty zadržené při masových demonstracích v roce 2009, kdy lidé protestovali proti volbám, které považovali za zmanipulované. V roce 2010 pak byla sama zatčena.

Když v roce 2012 získala Sacharovovu cenu, odpykávala si šestiletý trest v samovazbě v nechvalně známé íránské věznici Evin. Na protest proti nátlaku, který justiční orgány vyvíjely na jejího muže a mladou dceru, držela sedm týdnů hladovku.

Přes svůj zbědovaný stav a podlomené zdraví našla dost síly, aby Evropskému parlamentu napsala nezapomenutelný dopis, který během slavnostního předání Sacharovovy ceny přečetla její přítelkyně, kolegyně a klientka Šírín Ebadiová, laureátka Nobelovy ceny. „Při rozvoji lidských práv a mechanismů, které je zaručují, jsme ušli velký kus cesty. Jejich uplatňování však stále závisí hlavně na úmyslech vlád, které jsou zároveň těmi, kdo lidská práva porušují nejčastěji.“ Obhájčům lidských práv a politickým vězňům vzkázala: „Stejně dobře jako vy vím i já, že demokracie má stále před sebou dlouhou a obtížnou cestu.“

V září 2013 byla nečekaně propuštěna, aniž by pro to íránské orgány uvedly důvody. Její trest však nebyl zrušen, stále nesmí opustit zemi, a nemůže tedy ani převzít svou Sacharovovu cenu. V prosinci 2013 se však v Teheránu setkala s delegací Evropského parlamentu, která navštívila Írán poprvé po šesti letech. Sotúdeová hovořila zejména o postavení politických vězňů a kritizovala netransparentnost trestních řízení vedených před revolučními, nikoli trestními soudy. Toto setkání vyvolalo vlnu hněvu mezi íránskými zastánci tvrdé linie, kteří obvinili Nasrín Sotúdeovou a Džafara Panahiho

z rozvracení státu. Po svém propuštění z vězení se Nasrín Sotúdeová vrátila ke své činnosti. Nadále obhajuje náboženské menšiny či ženy, které se staly obětí útoků kyselinou, a podílí se na různých kampaních, mimo jiné za zrušení trestu smrti. Několikrát byla zatčena a zase propuštěna.

Na krátkou dobu se mohla vrátit ke své profesi. O to, aby mohla provozovat svou právnickou praxi, kterou kdysi zahájila činností na obranu nezletilých pachatelů před trestem smrti, usilovala po řadu let. Kromě trestu vězení jí byl také udělen zákaz výkonu advokátní činnosti a zákaz cestování na deset let. Tento verdikt ovšem vydal revoluční soud a Nasrín Sotúdeová zpochybnila jeho příslušnosti v této věci. V říjnu 2014 však vydala zákaz činnosti přímo iránská advokátní komora; podle názoru Nasrín Sotúdeové to bylo na nátlak mocného ministerstva pro zpravodajskou činnost.

Zahájila proto protestní akci před sídlem advokátní komory v Teheránu za své „právo na odlišný názor“ a „právo na práci“. Ačkoli iránské státní sdělovací prostředky o její akci mlčely, připojila se k ní řada dalších aktivistů a obětí porušování lidských práv. V červnu 2015 nakonec komora zkrátila dobu zákazu na devět měsíců a Nasrín Sotúdeová svou protestní akci ukončila, ačkoli ona i její stoupenci nadále požadují úplné zrušení zákazu a vrácení oprávnění k výkonu advokacie. Zmírnění zákazu se podle ní podařilo dosáhnout díky podpoře, které se jí tehdy dostalo, mimo jiné od Evropského parlamentu, jehož členové proti zakazu důrazně protestovali.

Nasrín Sotúdeová hodlá nadále setrvat v Íránu a bojovat za reformy zevnitř země.

DŽAFAR PANAHI je iránský filmový režisér a držitel mnoha mezinárodních ocenění, který už dvacet let nesmí točit žádné filmy.

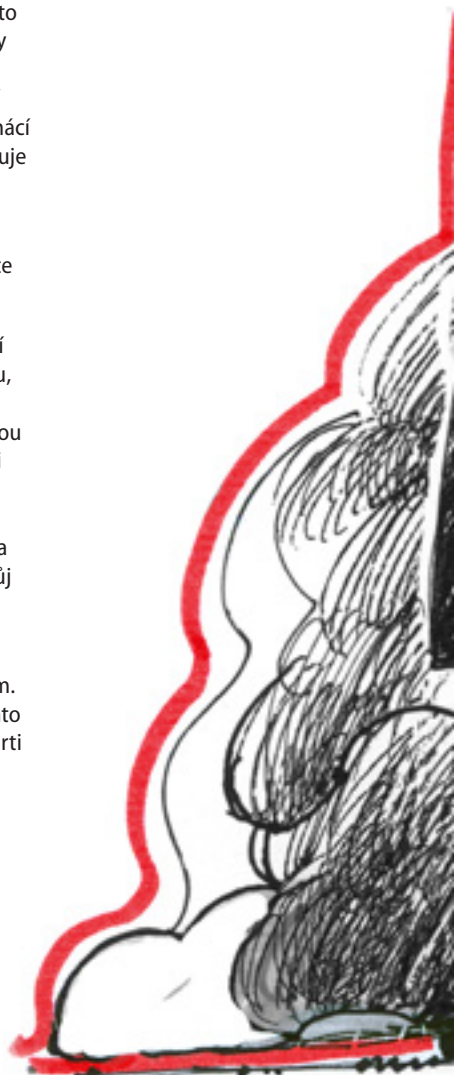
Tento otevřený stoupenec iránské opozice a kritik bývalého prezidenta Ahmadinežáda byl v roce 2010 zatčen, když tajně natáčel film o neúspěšném Zeleném hnutí v roce 2009. Po třech měsících byl sice propuštěn, když se proti jeho zatčení vzdmula vlna mezinárodního odporu a on sám držel ve vězení hladovku, ale vzápětí byl odsouzen na šest let za „propagandu proti islámské republice“ a dostal zákaz natáčet filmy a vystupovat ve sdělovacích prostředcích. Jeho rozsudek dosud nebyl vykonán; zůstává zatím na svobodě, ale uvězněn může být kdykoli.

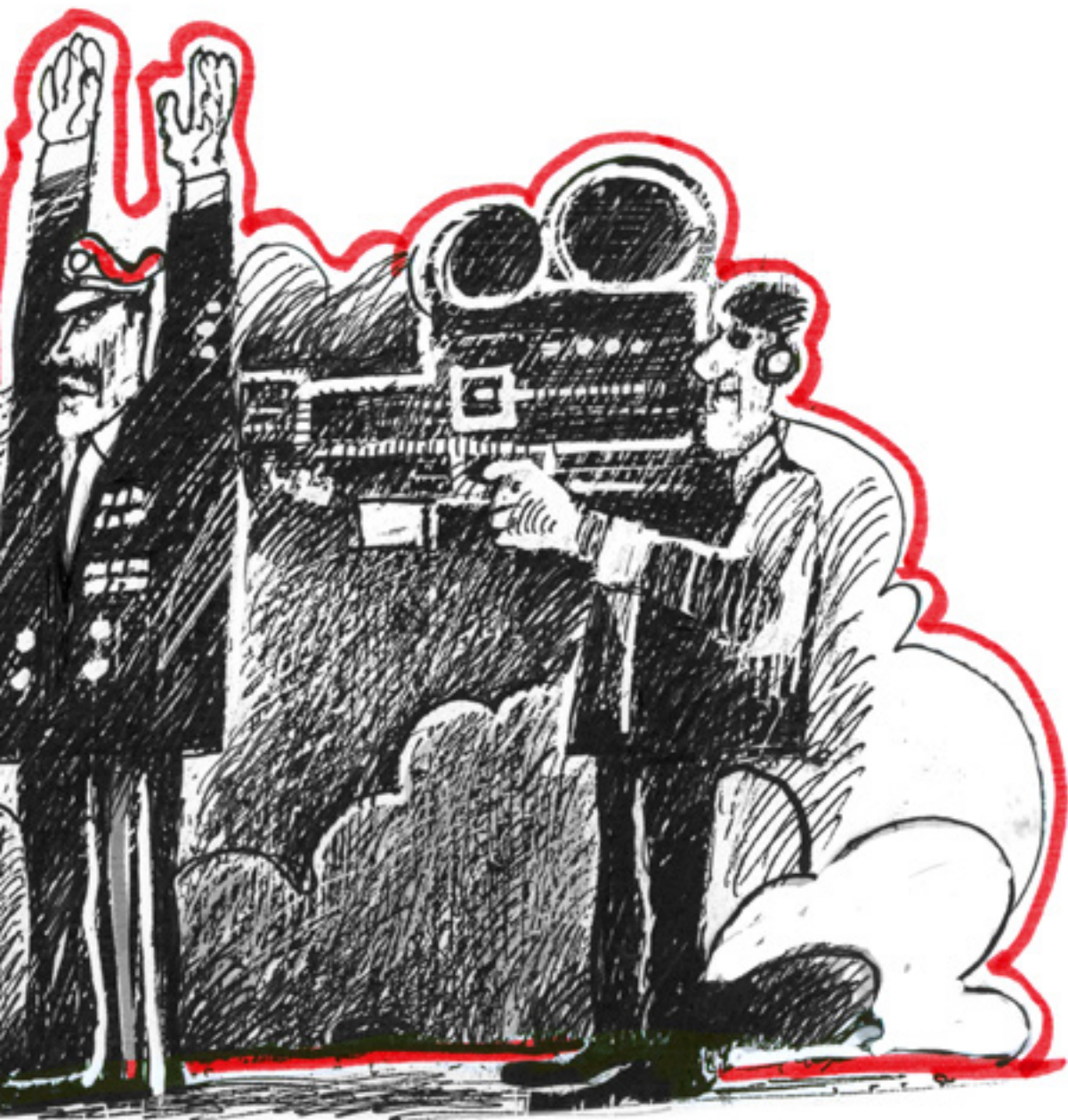
V roce 2013 se setkal s delegací Evropského parlamentu, která navštívila Írán. V rozhovoru s ní prohlásil, že jeho výpověď a výpověď jeho právníka nebyla během trestního řízení vůbec vzata v potaz a o rozsudku bylo rozhodnuto předem. Připomněl, že zatímco se svět nyní soustředí na jaderné dohody s Íránem, na lidská práva se zapomíná; lze očekávat, že jakmile budou zrušeny sankce, represe v Íránu zesílí. Flexibilita, kterou projevují nyníější iránské představitelé, totiž platí jenom pro zahraniční věci, nikoli pro domácí politiku, kde nátlak na sdělovací prostředky a na kulturní činitele pokračuje neztenčenou měrou a kde vězňové jsou stále místem tvrdého útlaku.

V roce 2014 poskytl navzdory zákazu rozhovor, v němž řekl, že z malé vězeňské cely byl propuštěn jen proto, aby byl vzápětí uvržen do cely sice větší, avšak o to krutější, neboť dostal zákaz pracovat.

Tento zákaz nicméně již třikrát porušil. V roce 2011 natočil dokumentární snímek *Toto není film*, v němž vystupuje on sám ve svém bytě v Teheránu, kde u kuchyňského stolu hovoří se svým právníkem a čeká na uvěznění. V roce 2014 následoval film *Zatažené záclony*, jehož hlavním protagonistou je scenárista, který žije sám se svým psem v domě u moře se zataženými záclonami. V roce 2015 natočil film *Taxi*, v němž vystupuje v roli taxikáře hovořícího se svými pasažéry na cestě teheránskými ulicemi. Ve filmu, který dostal prestižní ocenění na festivalu v Berlíně, vystupuje i laureátka Sacharovovy ceny Nasrín Sotúdeová. Panahího filmy jsou ceněny pro svůj humanistický a realistický pohled na život.

Panahí na sebe nenahlíží jako na politicky angažovanou osobu, ale jako na člověka, který chce poukazovat na bezpráví, které páchá iránský režim. Vystupuje proti cenzuře v Íránu a vytýká prezidentu Rúhánímu, že v tomto ohledu neplní své předvolební sliby. Zahájil také kampaň proti trestu smrti v Íránu nazvanou „Krok za krokem“.

Osud MUHAMMADA BUAZÍÍHO (1984–2011) se stal podnětem k vypuknutí Jasminové revoluce v Tunisku a inspirací Arabského jara, demokratického hnutí, které otřáslo Blízkým východem a severní Afrikou v roce 2011.

Buazíí pocházel z chudých poměrů a musel od útlého věku těžce pracovat. Prodával ovoce na trhu a už v deseti letech byl hlavním živitelem rodiny. V devatenácti opustil školu, aby pomohl zajistit vzdělání svým mladším sourozencům.

Muhammad Bouazíí se dne 4. ledna 2011 upálil na protest proti systému, který mu neumožnil vést důstojný život. Bylo mu 26 let. Jeho rodina věří, že k sebeobětování ho nepřiměla chudoba, nýbrž ponižování, kterému byl vystaven. Buazíí se často stával obětí policejní zvěle – dostával pokuty, bylo mu zabavováno zboží a váhy a při poslední příležitosti byl dokonce zbit. Poté, co se marně pokusil dovolat spravedlnosti, polil se před branami vládní budovy v městečku Sídí Bú Zíd benzinem a zapálil se. Čin obyčejného muže z lidu, známého tím, že rozdával ovoce chudším rodinám, hluboce zapůsobil na mnoho lidí a vyvolal rychle se šířící vlnu protestů. Tunisané všech společenských i věkových skupin se vydali do ulic, aby protestovali proti zkorumpované vládě, vysoké nezaměstnanosti a nesvobodě.

Muhammad Buazíí byl dosud naživu, v bolestech a obvázaný od hlavy až k patě, když se autoritářský režim prezidenta Zin al-Ábidín bin Alího, který byl u moci od roku 1987, začal hroutit.

Deset dní po Buazíího smrti byl bin Alí po masových demonstracích v celém Tunisku, na nichž mnozí nesli Buazíího portrét, donucen rezignovat a opustit zemi.

Útěchou bylo rodině Muhammada Buazíího vědomí, že jeho smrt nebyla zbytečná a že jeho čin zažehl lidové revoluce a otřásl tyranskými režimy v dalších arabských zemích. Mladí lidé v arabských zemích si uvědomili, že mohou nahlas vyjádřit svůj pocit marnosti a bojovat za svou lidskou důstojnost proti nespravedlnosti, korupci a autokratickým režimům.

Optimismus, který provázel počátky Arabského jara, záhy pohasl a některé z jeho výdobytků byly zmařeny. Buazíího rodné Tunisko však i přes nedávné teroristické útoky a bezpečnostní hrozby pokračuje na cestě k demokracii a svobodě myšlení.

ALÍ FARZAT je nejznámějším syrským politickým satirikem a karikaturistou a jednou z nejslavnějších kulturních osobností arabského světa. V roce 2012 jej časopis Time zvolil jednou ze sta nejvlivnějších osobností světa.

Narodil se v Hamě v roce 1941 a v syrských i zahraničních novinách zveřejnil více než 15 000 kreslených vtipů. Ocenění za satiry diktátorů Saddáma Husajna a Muammara Kaddáfího získal ještě v době, kdy dosud vládli Iráku a Libyi. Díky jeho tvorbě, která si bere na mušku také obávané bezpečnostní síly, se v Sýrii posunula hranice svobody projevu. Poté, co do Sýrie dorazilo v roce 2011 Arabské jaro, pustil se i do členů vlády, především do prezidenta Bašára al-Asada. Na demonstracích proti režimu nesli lidé v průvodech transparenty s jeho kreslenými vtipy.

Po zveřejnění kresby, na níž prezident al-Asad stopuje rychle jedoucí auto prchajícího libyjského diktátora Muammara Kaddáfího, byl na Umajjovském náměstí v Damašku napaden a zbit maskovanými útočníky. Úmyslně mu zlomili obě ruce a křičeli na něj, aby choval v úctě prezidenta al-Asada a poslouchal své pány. V bezvědomí ho táhli za autem po silnici a pak ho zanechali polomrtvého ležet na ulici.

Alí Farzat se však nejen zotavil natolik, že opět může kreslit, ale dokázal také překonat veškerý strach a postavit se proti režimu jako jeden z jeho nejotevřenějších kritiků, jenž svůj postoj vyjadřuje slovem i kresbou. Obdržel řadu cen a stojí v čele Asociace arabských karikaturistů.

V roce 2011 se nemohl zúčastnit slavnostního předání Sacharovovy ceny, protože v té době se právě léčil v Kuvajtu ze svých zranění. Převzal ji až během veřejné diskuse členů Sítě nositelů Sacharovovy ceny, jež se konala v Evropském parlamentu v roce 2012. S předsedou Evropského parlamentu a dalšími držitelé ceny diskutoval také o revoluci v Sýrii a o budoucnosti demokracie po Arabském jaru. Jako nositel Sacharovovy ceny vystoupil na prvním Světovém fóru demokracie v Radě Evropy v roce 2012.

V roce 2015 byl hlavním řečníkem na diskusním fóru Síť nositelů Sacharovovy ceny o Sýrii v Evropském parlamentu. Ve svém projevu hovořil mimo jiné o úloze regionálních „sponzorů“ znesvářených stran v Sýrii a o mezinárodním tlaku, který je nutný k ukončení násilí.

Alí Farzat je autorem kreseb ostatních laureátů Sacharovovy ceny v této knize. Projevuje se v nich jeho jedinečné umělecké nadání a humanistické přesvědčení, kterým mimořádným způsobem přispívá k ochraně lidských práv všech lidí na světě.

ASMA MAHFÚZOVÁ je egyptská aktivistka v oblasti lidských práv a spoluzakladatelka Hnutí mládeže z 6. dubna.

Když na začátku roku 2011 přeskočila jiskra z Tuniska do Egypta a v zemi se dalo do pohybu protestní hnutí, postavila se proti tvrdým zásahům režimu Husního Mubaraka vůči aktivistům a umístila na různé sociální sítě výzvu Egyptanům, aby se pokojným protestem na náměstí Tahrír dne 25. ledna 2011 domáhali svobody, důstojnosti a lidských práv. Její video se lavinovitě šířilo na internetu, zhlédlo je na 80 milionů lidí a bylo podnětem k celé vlně dalších videí, která nakonec vedla k obsazení náměstí Tahrír, kde statisíce lidí požadovaly odstoupení Husního Mubaraka po třiceti letech vlády v Egyptě. Mubarak se vzdal své funkce dne 11. února 2011.

Při přebírání Sacharovovy ceny nazvala Asma Mahfúzová toto ocenění „velkou poctou pro hrdiny revoluce“. „Tato cena patří všem mladým Egyptanům, lidem, kteří obětovali své životy,“ řekla při projevu v Evropském parlamentu. „My je nezapomínáme, budeme pokračovat v cestě, na kterou jsme se vydali, a budeme usilovat o to, aby se tento sen naplnil.“

V říjnu 2011 byla Asma Mahfúzová zatčena pro hanobení vojenských vůdců, kteří se chopili moci po svržení prezidenta Mubaraka. V březnu 2012 byla v nepřítomnosti odsouzena, ale v květnu odvolací soud rozsudek opět zrušil. Když však byl v roce 2013 svržen islamistický prezident Muhammad Mursí a po období prozatímní vlády podporované armádou si Egypt v roce 2014 zvolil za prezidenta bývalého armádního velitele Abd al-Fattáha Chalíla as-Sísího, stala se Asma Mahfúzová znovu terčem sílícího pronásledování a zastrašování a ocitla se opět pod policejním dohledem. Rozsáhlé represe státního aparátu, které byly původně namířeny proti Muslimskému bratrstvu, byly záhy rozšířeny i na kritické hlasy a známé mediální tváře revoluce z 25. ledna.

V dubnu 2014 pak byl vydán soudní zákaz činnosti Hnutí mladých z 6. dubna, k němuž se hlásila i Asma Mahfúzová. Tři jeho představitelé, Ahmad Máhir, Muhammad Ádil a Ahmad Dúma, byli odsouzeni k tříletému trestu za různé delikty, mimo jiné za účast na protizákonných demonstracích.

V roce 2015 se Asma Mahfúzová podílela na činnosti nového hnutí *Bidaja* (Počátek). Spolu s jeho zakladateli byla v roce 2015 vyšetřována pro údajné „podněcování k rozvracení státu“ a byl jí vydán zákaz vycestovat ze země.

AHMAD AS-SANUSÍ, narozený roku 1934, byl nejdéle zadržovaným libyjským „vězněm svědomí“. Dnes patří k výrazným postavám hnutí za národní usmíření v Libyi.

As-Sanusí strávil celkem 31 let svého života ve vězení. V roce 1970 byl odsouzen k smrti za pokus o svržení diktátora Muammara Kaddáfího, který rok předtím sesadil prvního a dosud jediného libyjského monarchu, krále Idrise. Prvních devět let strávil v samovazbě v cele tak malé, že se v ní nemohl ani postavit, a byl mnohokrát mučen. Později byl převezen do nechvalně známé věznice Abu Salim a v roce 1988 byl jeho trest smrti zmírněn na trest vězení. Propuštěn byl v roce 2001 spolu s desítkami dalších politických vězňů.

As-Sanusí popisuje Kaddáfího režim jako dvačtyřicet let utrpení, útlaku a korupce, které zasadily hluboké rány libyjské identitě. Ve svém úsilí o svržení Kaddáfího byl motivován snahou dát svému lidu volbu mezi monarchií a republikou – sám totiž zažil, jakou zkázu přinesl vojenský režim Sýrii a Iráku. Říká, že porušování lidských práv a útisk jsou neodmyslitelně spojeny s každou vojenskou diktaturou.

Když byl Kaddáfí v roce 2011 svržen lidovým povstáním s podporou NATO, stal se As-Sanusí zástupcem pro záležitosti politických vězňů dočasné národní rady, která byla až do voleb v roce 2012 faktickou vládou Libye.

As-Sanusí, respektovaný kmenový vůdce, se uprostřed bezvládní a nestability, kdy jednotlivé skupiny mezi sebou vedou ozbrojený boj o ovládnutí země, stal ústřední postavou federalistického hnutí. V roce 2012 jej 3 000 delegátů z regionu zvolilo do čela Kyrenaické dočasné rady, která se prohlásila představitelkou kyrenaické autonomní oblasti, i když nemá oficiální právní status ani vojenskou moc.

Vnitřní konflikt v zemi způsobil, že země sešla z cesty k demokracii, k níž původně směřovala. Nyní má dvě vlády, jednu v Tripolisu a druhou v Tobrúku, a na východě země získává opěrné body Islámský stát. Podle As-Sanusího je přesto jedinou cestou k míru proces národního usmíření za účasti všech složek libyjské společnosti. Odmítá další vojenské intervence a vyslovuje se pro to, aby se o budoucím uspořádání libyjského státu rozhodlo v celostátním referendu.

Sám Ahmad as-Sanusí se hlásí k myšlence ústřední federální vlády a nezávislé správy tří libyjských provincií, kterými jsou Tripolsko, Kyrenaika a Fezzán. Je rozhodným zastáncem obnovení ústavy z roku 1951, na jejímž základě existovalo v zemi po většinu doby trvání konstituční monarchie krále Idrise federální uspořádání. Ahmad As-Sanusí si ovšem nemyslí, že by měla být monarchie obnovena, ačkoli je sám vzdáleným příbuzným krále Idrise.

Ahmad As-Sanusí spolupracuje s Evropským parlamentem, Sítí nositelů Sacharovovy ceny a s ostatními mezinárodními organizacemi ve snaze přesvědčit mezinárodní společenství, aby Libyi pomohlo vybudovat instituce nezbytné k tomu, aby byl zaručen právní stát a lidská práva všech jejích obyvatel.

RAZÁN ZAJTÚNAOVÁ je syrská novinářka a právnička v oblasti lidských práv, která navzdory výhrůžkám vždy statečně kritizovala porušování lidských práv, jehož se dopouštěl damašský režim i povstalecké skupiny. Dne 9. prosince 2013 byla na damašském předměstí Duma ovládaném povstalcí unesena. Nikdo se k jejímu únosu nepřihlásil a stále se neví, kde je. K únosu došlo v kanceláři dvou sdružení, která založila, Centra pro dokumentaci násilí a Organizace na podporu místního rozvoje a malých projektů. Spolu s ní byl unesen její muž, její spolupracovník Wáil Hammádí a další dva kolegové, básník a právník Nazím Hammádí a politická aktivistka Samíra Chalílová, která byla v minulosti vězněna pro své politické postoje.

Razán Zajtúnaová je neznámější a nejpřesvědčivější občanskou aktivistkou syrské revoluce. Na její únos proto syrští komentátoři nahlížejí jako na okamžik, kdy se rozevřela propast mezi civilními silami a extremisty v Sýrii, a na událost, která zasadila syrské revoluci smrtelnou ránu.

Při hledání Razán Zajtúnaové a jejich kolegů požádala její rodina o mezinárodní pomoc. „My, rodina Razán Zajtúnaové, lidskoprávní aktivistky, právničky, spisovatelky a především lidské bytosti, vydáváme toto prohlášení více než tři měsíce po únosu, ke kterému se nikdo nepřihlásil a s nímž nebylo spojeno žádné prohlášení ani žádné požadavky. Jde o jasnou snahu získat čas a potlačit svobodný hlas naší dcery a jejich kolegů, přinutit je tak přestat psát a zbavit je svobody projevu,“ stojí v prohlášení vydaném v dubnu 2014.

K jejich propuštění vyzvali aktivisté a politici z celého světa, včetně předsedy EP Martina Schulze. „Jménem Evropského parlamentu vyzývám k jejich okamžitému propuštění... Život Razán Zajtúnaové je ohrožen režimem a povstaleckými skupinami kvůli tomu, čím je – odvážnou mladou ženou, která odmítá kompromisy a nepolevuje ve svém nenásilném zápase za demokracii a svobodu v Sýrii.“

V roce 2014 zahájil Evropský parlament spolu s nevládními organizacemi, evropskou veřejností a ostatními nositeli Sacharovovy ceny kampaň za její propuštění nazvanou #FreeRazan. Její rodina nyní v Evropském parlamentu a v rámci Sítě nositelů Sacharovovy ceny nadále vyjadřuje myšlenky, za něž Razán Zajtúnaová bojovala.

V roce 2011, kdy jí byla udělena Sacharovova cena, se Razán Zajtúnaová musela skrývat poté, co agenti syrské státní bezpečnosti provedli razii v jejím domě. Přesto odmítla opustit zemi.

Finanční odměnu, kterou obdržela se Sacharovovou cenou, věnovala na záchranu života svého kolegy, politického aktivisty, který byl zasažen střelbou z tanku.

Doktor psychologie, nezávislý novinář a kubánský politický disident
GUILLERMO FARIÑAS držel v průběhu let celkem 23 hladovek za
politickou změnu a za svobodu slova a projevu ve své zemi.

Svou sedmiměsíční hladovkou v roce 2006 dokázal obrátit pozornost celého
světa k problematice cenzury internetu na Kubě.

Navzdory vážným zdravotním problémům, které mu tato hladovka
způsobila, zahájil svou další akci v únoru 2010 po smrti politického vězně
Orlanda Zapaty. Protestní hladovkou, při níž po 134 dní odmítal potravu
i vodu, vyzýval k propuštění politických vězňů, jejichž zdraví podlomily
roky strávené za mřížemi. Svou hladovku ukončil až poté, co kubánská
vláda oznámila, že se chystá propustit 52 politických vězňů. Guillermu
Fariñasovi nebylo povoleno vycestovat ze země, aby se mohl osobně
zúčastnit slavnostního předání Sacharovovy ceny za rok 2010. V Evropském
parlamentu vystoupil až při předávání ceny v roce 2013, kdy kubánská vláda
zmírnila cestovní omezení pro Kubánce a kdy se členky hnutí Dámy v bílém
po návštěvě Parlamentu opětovně vrátily na Kubu.

Ve svém děkovném proslovu uvedl: „Dnes tu před vámi nestojím proto,
že by se situace zásadně změnila, ale proto, že realita moderního světa,
a především pak stále silnější občanský odpor Kubánců, režim přinutila,
aby – slovy knižete Fabrizia z filmu *Gepard* – něco změnil, aby se nezměnilo
vůbec nic.“ Fariñas se od té doby aktivně účastní konferencí Sítě nositelů
Sacharovovy ceny.

V roce 2015 se stal koordinátorem Jednotného fóra proti totalitě (*Foro
Antitotalitario Unido*); toto hnutí se poté na krátkou dobu spojilo s Kubánskou
vlasteneckou unií (*Unión Patriótica de Cuba, UNPACU*), zastřešující organizací
opozičních skupin, jejímž mluvčím se stal právě Fariñas. Tuto organizaci
však záhy opustil kvůli neshodám s ostatními představiteli ve věci obnovení
diplomatických vztahů mezi USA a Kubou, které bylo oznámeno v prosinci
2014 a k němuž v roce 2015 skutečně došlo. Fariñas vnímal tento krok jako
zradu na kubánských demokratech a jako porušení slibu, který jemu a Bertě
Solerové z hnutí Dámy v bílém dal v roce 2013 prezident Obama, že totiž
bude veškerá opatření vůči Kubě konzultovat s občanskou společností
a nenásilnou opozicí.

V roce 2015 také začal Fariñas sbírat 10 000 podpisů pod návrh, aby volební
zákon, podle něhož se budou konat volby v roce 2018, obsahoval ustanovení
o uznání a legalizaci politických hnutí, přiznal všem kubánským občanům
žijícím doma i v zahraničí právo volit a být volen a umožnil působení
volebních pozorovatelských misí. Tato iniciativa se opírá o kubánskou ústavu,
takže bude-li shromážděn dostatek podpisů, musí být vzata v potaz.

Kvůli jeho politické činnosti bylo Guillermu Fariñasovi v posledních letech
často vyhrožováno smrtí a umístěním do psychiatrické léčebny. Byl několikrát
zbit, takže musel být hospitalizován, a opakovaně zatčen, a to dokonce i při
pohřbu jiného nositele Sacharovovy ceny, kubánského disidenta Oswalda
Payáa.

MEMORIAL Oleg Orlov, Sergej Kovaljov a Ljudmila Alexejevová se v roce 2009 stali laureáty Sacharovovy ceny za sdružení Memorial a všechny ostatní obránce lidských práv v Rusku.

Sdružení Memorial vzniklo v Sovětském svazu v roce 1988 a jeho původním cílem bylo odhalovat pravdu o masových represích za Stalinovy vlády a připomínat si jejich oběti zkoumáním minulosti a veřejnými akcemi, což zůstává i dnes jedním z jeho důležitých úkolů. Po rozpadu Sovětského svazu začalo sdružení působit také na mezinárodní úrovni a zřídilo své pobočky v jiných zemích bývalého Sovětského svazu, kde spolupracuje rovněž s dalšími nevládními organizacemi. Memorial mezitím rozšířil svou činnost i na sledování případů porušování lidských práv v Rusku a v bývalých sovětských republikách a vystupuje ve prospěch jejich obětí, kterým také poskytuje právní pomoc. U zrodu sdružení Memorial stál i Andrej Sacharov, který byl společně s Ljudmilou Alexejevovou též jedním ze zakladatelů Moskevské helsinské skupiny.

Oleg Orlov je od roku 1994 jedním z vedoucích představitelů sdružení Memorial a členem rady jeho mezinárodní kanceláře. Shromažďuje důkazy o únosech na východní Ukrajině, kde probíhá konflikt mezi proruskými separatisty a ukrajinskou armádou. Podle Orlova se podobají únosům, k nimž docházelo za dvou čečenských válek, které Memorial v průběhu desítek let pečlivě dokumentoval. V Čečensku se stal obětí únosu i sám Orlov.

Sergej Kovaljov, který byl dlouholetým předsedou ruské sekce sdružení Memorial, se proslavil v roce 1995, kdy se podílel na vyjednávání s čečenskými povstalci, kteří v nemocnici v Budennovsku zajali přibližně 2 000 rukojmích. Byl to jediný případ, kdy teroristický útok v Rusku nevedl k úmrtí velkého počtu rukojmích. Obviňuje Rusko z vměšování se do vnitřních záležitostí Ukrajiny a z pokusů o vyvolání občanské války na východě země.

V průběhu let bylo mnoha členům a blízkým spolupracovníkům sdružení mnohokrát vyhrožováno a docházelo k únosům i vraždám. V roce 2014 byl Memorial ruskými orgány zapsán na seznam „zahraničních agentů“ na základě nového zákona, podle kterého musí být takto registrováni nevládní organizace, jež bez státního souhlasu dostávají finanční prostředky ze zdrojů mimo Rusko. Jak sdělil podvýboru Evropského parlamentu pro lidská práva advokát sdružení Kirill Korotejev, „zahraniční agent“ znamená v Rusku totéž co „špion“. Na jaře 2014 moskevská pobočka Memorialu (Lidskoprávní centrum Memorial) svou registraci jako „zahraniční agent“ napadla u soudu, ale svůj proces prohrála. V září 2014 pak podalo ministerstvo spravedlnosti na Memorial žalobu za to, že stanovy a struktura organizace nejsou v souladu s ruskou legislativou. Pokud by Memorial soud prohrál, hrozil by mu zánik. V lednu 2015 však soud rozhodl ve prospěch Memorialu a žalobu ministerstva zamítl. V letech 2015 a 2016 byly za zahraniční agenty prohlášeny i další kanceláře Memorialu v Petrohradě, Jekatěrinburgu, Rjazani a Komi. Výkonná ředitelka Memorialu Natalja Sokolovová nevidí budoucnost sdružení příliš pozitivně: „V současné situaci bohužel nemáme příliš velkou naději, že budeme moci působit jako právní subjekt. I kdyby se nám to podařilo, nikdo neví, jak dlouho to vydrží. Mnozí z nás však dosud neztratil naději, že svoboda sdružování se jednou stane skutečností, a pokračují ve svém boji s využitím všech právních mechanismů, které jsou k dispozici.“

Jednou z osobností, která pokračuje v boji za svobodu v Rusku, je Ljudmila Alexejevová. Jako předsedkyně Moskevského helsinského výboru odmítla zaregistrovat svou organizaci jako „zahraničního agenta“ a raději pokračuje ve své práci bez finančních příspěvků ze zahraničí.

Ljudmila Alexejevová se narodila v roce 1927 a patří k několika málo disidentům ze sovětské éry, kteří dosud pokračují ve své činnosti v současném Rusku. Je známa svými kampaněmi za to, aby se disidentům dostalo spravedlivého procesu. V roce 2012 rezignovala na členství v Radě pro občanskou společnost a lidská práva, poradním orgánu ruského prezidenta, protože dospěla k závěru, že rada nemá na stav lidských práv v zemi žádný reálný vliv. V roce 2015 se však rozhodla do rady vrátit, aby se mohla zabývat otázkami uplatňování zákona o zahraničních agentech proti nevládním organizacím, fungování soudů a porušování lidských práv ve věznicích.

Představitelé sdružení Memorial a Ljudmila Alexejevová se zapojují do činnosti Síť nositelů Sacharovovy ceny a aktivně spolupracují s Evropským parlamentem. Naposledy se Memorial zúčastnil konference na téma posilování činnosti na obranu lidských práv, která se konala v květnu 2016.

CHU ŤIA je jedním z nejhlasitějších a nejrespektovanějších politických aktivistů, kteří v Číně bojují za demokracii. Žije pod neustálým policejním dohledem a byl mnohokrát svévolně zadržován, bylo mu vyhrožováno, byl šikanován a několikrát i zbit. Pronásledování, jemuž je vystaven, se vystupňovalo do takové míry, že se obává o svůj život i o životy svých blízkých.

Chu Ťia působí také v oblasti lidských práv a životního prostředí. Věnoval se problematice HIV/AIDS už v době, kdy se o této nemoci nesmělo v Číně vůbec mluvit a kdy několik údajných případů nákazy bylo střeženo jako „státní tajemství“. Opakovaně požadoval, aby proběhlo oficiální vyšetřování masakru na náměstí Tchien-an-men a byly odškodněny rodiny obětí. Od roku 2004, kdy v době výročí události ze 4. června 1989 položil na náměstí květiny, je mu každý rok v tuto dobu uloženo domácí vězení.

V roce 2007 promluvil Chu Ťia v konferenčním hovoru k členům podvýboru pro lidská práva Evropského parlamentu. Upozornil na to, že čínské bezpečnostní složky pronásledují až jeden milion lidí za to, že aktivně prosazují lidská práva, přičemž mnozí z nich jsou ve vězení a v pracovních táborech nebo v psychiatrických léčebnách. Vyzval k tomu, aby se rok 2008, kdy se v Pekingu konaly olympijské hry, stal rokem lidských práv v Číně. Po tomto svém vystoupení byl dne 27. prosince 2007 zatčen, obviněn z „podněcování k podvracení státní moci“ a dne 3. dubna 2008 odsouzen k tříletému trestu odnětí svobody a ke ztrátě politických práv na jeden rok.

Když mu byla v roce 2008 udělena jubilejní dvacátá Sacharovova cena, začala čínská státní bezpečnost vyvíjet na něj a na jeho rodiče nátlak, aby cenu odmítl. Chu Ťia ji však statečně přijal a označil ji za „cenu s velkým významem pro Čínu“. Předání ceny se nemohl zúčastnit; jeho tehdejší žena Ceng Ťin-jen, která byla rovněž nominována na Sacharovovu cenu v roce 2007, zaslala Evropskému parlamentu videonahrávku, na níž ocenění označila za morální podporu všem čínským lidskoprávním aktivistům v jejich dlouhém a těžkém zápase, za který oni sami i jejich blízcí platí nesmírně vysokou cenu.

V červenci 2012 zaslal Chu Ťia předsedovi Evropského parlamentu dopis, v němž psal, že Sacharovovu cenu považuje za „skutečně velkou poctu“. „Dodala mi odvahy a hodně zlepšila způsob, jakým se mnou zacházeli ve vězení.“ V roce 2011 byl propuštěn, ale rozhodl se zůstat v Číně a pokračovat zevnitř země v tvrdé kritice represí. Pronásledování aktivistů, k němuž nadále dochází i za prezidenta Si Ťin-pchinga, je podle něj známkou nervozity režimu, který se tak pokouší zastavit sílící hnutí za demokracii v Číně.

Jako koordinátor „bosých advokátů“, neformálního uskupení právníků, kteří pomáhají čínským lidskoprávním aktivistům, Chu Ťia varuje, že chystaný zákon proti terorismu omezí právo osob obžalovaných z terorismu na právního zástupce, a dodává: „Pokud o vás v zemi, kde vláda řídí propagandu, řeknou, že jste terorista, tak jím prostě jste.“

V roce 2007 rozhodl Evropský parlament jednomyslně o tom, že laureátem Sacharovovy ceny se stane súdánský právník **SÁLIH MAHMÚD MUHAMMAD USMÁN**, který tehdy již po více než dvacet let poskytoval bezplatné právní služby lidem, kteří byli v Súdánu protiprávně zatčeni či mučeni nebo se stali obětí závažného porušení lidských práv.

„Pocházím z Dárfúru, narodil jsem se v oblasti Džebel Marra,“ řekl Sálíh Usmán při předávání Sacharovovy ceny. „Po mnoho let jsem pracoval jako právník v Dárfúru v Súdánu. Kvůli své práci jsem byl vězněn a mučen. Mučeni byli i členové mé vlastní rodiny, kteří museli před ozbrojenci uprchnout ze svých domovů v Dárfúru. Po mnoho let jsem jako právník pomáhal tisícům lidí, kteří potřebovali pomoc při soudních řízeních. Viděl jsem tisíce lidí, kteří byli mučeni, viděl jsem stovky žen a mladých dívek, které se staly oběťmi pohlavního zneužití.“

On sám byl několikrát zatčen, ale nikdy nebyl obviněn. Zabývá se dokumentací zločinů, které byly v zemi spáchány od roku 2003, kdy v Džebel Marra vypukla válka – etničtí Afričané tehdy povstali proti vládě ovládané Araby, kterou obviňovali z diskriminace, a stali se terčem odvetných akcí arabských ozbrojených skupin.

Sálíh Mahmúd Usmán aktivně pomáhá zajistit bezpečnost milionů obyvatel Dárfúru, kteří byli nuceni opustit své domovy kvůli konfliktu, jenž v roce 2015 znovu zesílil. Humanitární pomoc dnes potřebují více než čtyři miliony lidí. Zdůrazňuje, že příčiny války, k nimž patřilo vyvlastňování půdy a politická marginalizace, nejen zůstávají nevyřešeny, ale dále se prohloubily o další nesplněné požadavky, mezi kterými je například sladění vnitrostátní legislativy s mezinárodními normami a zajištění nezávislosti soudů.

Sálíh Mahmúd Usmán, který v letech 2005–2010 působil jako poslanec súdánského parlamentu za opoziční stranu, je rozhodným zastáncem Mezinárodního trestního soudu. „V Africe chybí řádný soudní systém, takže Afričané nemají na koho se obrátit, usilují-li o spravedlnost a nápravu,“ vysvětluje. Podporuje také obvinění súdánského prezidenta Umara al-Bašíra z válečných zločinů. Ten je navzdory zatykači Mezinárodního trestního soudu stále na svobodě.

Sálíh Mahmúd Usmán poskytuje bezplatnou právní pomoc stále většímu počtu obětí porušování lidských práv v Dárfúru a ve spolupráci se Sítí nositelů Sacharovovy ceny se aktivně zasazuje o lidská práva a důrazně vystupuje proti mučení a beztrestnosti. V květnu 2016 se zúčastnil konference na téma posilování činnosti na obranu lidských práv v Bruselu.

2007

SÁLIH MAHMÚD
MUHAMMAD USMÁN

ALJAKSANDAR MILINKEVIČ je vůdcem demokratického opozičního Hnutí za svobodu v Bělorusku, který „měl odvahu čelit poslední evropské diktatuře“, jak prohlásil tehdejší předseda Parlamentu Josep Borrell Fontelles při udělení Sacharovovy ceny v roce 2006.

Aljaksandar Milinkevič, původním povoláním fyzik, byl v říjnu 2005 vybrán jako společný prezidentský kandidát Spojené demokratické opozice. Jeho programem byla skutečně demokratická budoucnost země a představoval reálnou alternativu k autoritářskému režimu prezidenta Lukašenka, jehož volební vítězství, údajně dosažené manipulací s odevzdanými hlasy, bylo ostře kritizováno běloruskou i zahraniční opozicí. Milinkevič proti výsledku protestoval, načež byl pod různými záminkami zatčen. Obviněn však nikdy nebyl.

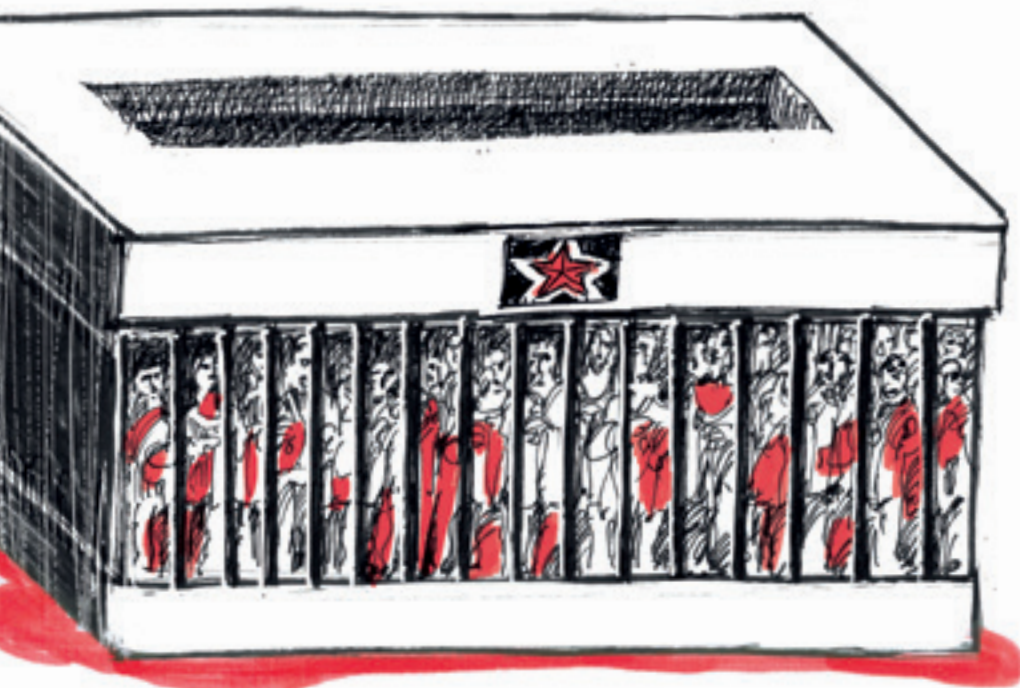
V prezidentských volbách v roce 2010 již Milinkevič nekandidoval; domníval se totiž, že v běloruských volebních zákonech nebyly provedeny změny, jež by zajistily spravedlivé a svobodné volby pro všechny. Milinkevič po těchto volbách, které potvrdily vládu režimu prezidenta Lukašenka, odsoudil další zhoršení situace lidských práv v Bělorusku.

Orgány Evropského parlamentu se na Aljaksandara Milinkeviče jako na nositele Sacharovovy ceny a čelného představitele běloruské opozice pravidelně obracují, kdykoli se zabývají situací v Bělorusku. A. Milinkevič se účastní také akcí, konferencí a veřejných diskusí Sítě nositelů Sacharovovy ceny; na diskusním fóru sítě v Litvě, jehož se spolu s ním zúčastnila i Berta Solerová z hnutí Dámy v bílém, zástupci litevské vlády a parlamentu a poslanci EP, hovořil o neustálém zastrašování a nátlaku ze strany státních orgánů, kterému jsou v Bělorusku vystaveni obhájci lidských práv. Vyslovil se však pro užší evropskou integraci Běloruska a pro kritický, avšak konstruktivní dialog s běloruskými představiteli.

Právě dialog byl vždy klíčovým tématem jeho vystoupení na diskusních akcích sítě a při slyšeních v Evropském parlamentu. Aljaksandar Milinkevič vyzýval k prohloubení vztahů mezi EU a Běloruskem, které by podle něj vedlo k větší svobodě pro běloruský lid. Připomíná, že země potřebuje ekonomickou pomoc, což by mohlo být využito jako prostředek k tomu, jak přimět představitele režimu k dialogu s EU, který by se nevyhýbal ani otázkám lidských práv.

V říjnu 2015 se Bělorusko připravovalo na páté prezidentské volby v postsovětské historii země. Milinkevič tehdy prohlásil, že buď on sám, nebo některý z mladších politiků by měl kandidovat proti prezidentu Lukašenkovi. V dubnu 2015 se však rozhodl, že kandidovat nebude a nepodpoří žádného z kandidátů.

DAMAS DE BLANCO (DÁMY V BÍLÉM) je hnutí, které na Kubě spontánně vzniklo v roce 2003. Tvoří je ženy a příbuzné 75 politických vězňů, kteří byli zatčeni při tvrdých represích kubánského režimu proti demokratickým aktivistům během takzvaného „Černého jara“. Ženy pochodovaly ulicemi a psaly dopisy kubánským orgánům, v nichž požadovaly propuštění uvězněných, nikdy však nedostaly žádnou odpověď. Přesto se nevzdaly a jejich vytrvalý protest přinesl výsledky: v březnu 2011 byli propuštěni poslední dva vězni zatčeni během Černého jara.

Nezlomné Dámy v bílém ve svém boji za demokracii a lidská práva na Kubě pokračují. Jsou jedinou skupinou v komunistické zemi, které je umožněno pořádat každý týden pochody v určité oblasti. Každou neděli po bohoslužbě v chrámu sv. Rity krácejí ženy mlčky Pátou avenue v havanské čtvrti Miramar; mají na sobě bílé šaty, nesou fotografie svých blízkých, kteří se stali obětí politického útlaku na Kubě, a v rukou drží kytice gladiol jako symbol míru. Tváří v tvář hrozbám, ponižování, útokům a zatýkání projevují nesmírné odhodlání a odvahu.

Sacharovovu cenu udělenou v roce 2005 mohly Dámy v bílém přijmout až v roce 2013. V lednu toho roku kubánské úřady částečně zrušily cestovní omezení a předsedkyně hnutí Berta Solerová mohla společně s dalšími členkami hnutí, Belkis Cantillovou Ramirezovou a Laurou Marií Labradovou Pollánovou – dcerou jedné ze zakladatelek hnutí, Laury Pollánové, jež zemřela v roce 2011 –, konečně vycestovat z Kuby a promluvit v Evropském parlamentu, který ocenil jejich odvahu a nasazení v boji za lidská práva. Berta Solerová přirovnala Sacharovovu cenu ke „štitu“, jenž bude hnutí chránit po jejich návratu na Kubu.

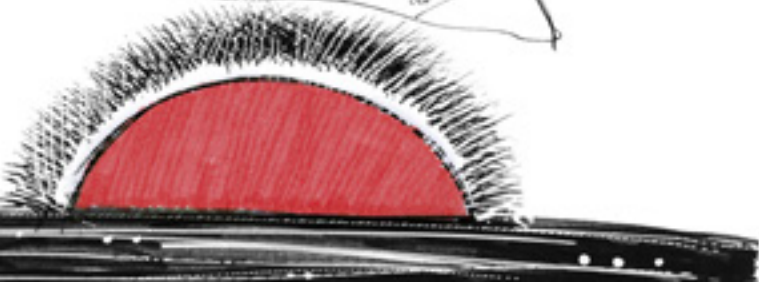
Krátce po oficiálním předání Sacharovovy ceny založily Dámy v bílém společně s dalšími disidenty, mezi nimiž byl i nositel Sacharovovy ceny za rok 2010 Guillermo Fariñas, Mezinárodní platformu pro lidská práva na Kubě.

Berta Solerová, která zastupuje Dámy v bílém v Evropském parlamentu a na akcích Síť nositelů Sacharovovy ceny, soustavně vyzývá EU, která v roce 2014 začala s Kubou jednat o bilaterální politické dohodě, aby podepsání jakékoli dohody podmínila dodržováním lidských práv. Po rozhodnutí obnovit diplomatické vztahy mezi USA a Kubou v roce 2015 začaly Dámy v bílém pocítovat, že američtí politici se o ně při návštěvách Kuby zajímají čím dál tím méně.

V reakci na kritické hlasy na adresu Berty Solerové se skupina rozhodla vyhlásit v roce 2015 interní referendum, v němž však byla Berta Solerová v čele hnutí potvrzena.

Dámy v bílém jsou nadále obětí zatýkání, bití a mučení a patří dnes na Kubě k nejvíce pronásledovaným skupinám.

HAUWA IBRAHIMOVÁ, právnička zabývající se lidskými právy, se narodila v muslimské rodině ve vesnici Hinnah v severní Nigérii. Odtud také pramení hodnoty, které ovlivnily její další životní pout: její matka byla vždy přesvědčena, že cestou z chudoby je jediné vzdělání. Když bylo Hauwě deset let, bylo rozhodnuto, že bude provdána; ona však raději utekla z domova, aby mohla pokračovat ve vzdělání v dívčí internátní škole. Její intelektuální zájmy spolu s vyhraněným smyslem pro spravedlnost ji přivedly ke studiu práv. Stala se první ženou vykonávající povolání advokáta v oblasti Yamaltu/Deba v nigerijském státě Gombe. S prosbou o právní pomoc za ní přicházeli lidé z širokého okolí.

V roce 1999 bylo ve dvanácti státech v severní Nigérii zavedeno islámské právo šaría, které zpochybnilo základní lidská práva, zejména práva žen. Hauwa Ibrahimová tehdy zahájila opravdu průkopnickou činnost: jako advokátka začala zastupovat ženy a děti, které byly islámskými soudy odsouzeny k trestu smrti ukamenováním za cizoložství a k amputaci končetin za krádež. Bez nároku na odměnu obhajovala více než 150 obžalovaných a podařilo se jí zachránit životy Aminy Lawalové, Safii Hussajníové, Hafsatu Abubakarové a mnoha dalších.

V letech 2010 až 2013 působila jako výzkumná pracovnice a hostující profesorka na Teologické fakultě Harvardovy univerzity. V květnu 2014 ji nigerijský prezident jmenoval členkou prezidentského výboru pověřeného vyšetřováním případu studentek unesených teroristickou skupinou Boko Haram v severní Nigérii. Hauwa Ibrahimová, která je všeobecně považována za osobu s vysokým morálním kreditem a obrovským zápalom pro lidská práva, vyzvala Evropský parlament a americký Kongres, aby poskytly mezinárodní podporu nutnou pro ukončení dodnes nevyřešené tragédie zajatých dívek. Připomíná, že chceme-li zastavit růst náboženského extremismu, musíme zvýšit své úsilí v boji proti násilí na ženách a proti chudobě a zajistit, aby lidé měli dostatek možností obživy a rozvoje.

Na základě vlastní zkušenosti je Hauwa Ibrahimová pevně přesvědčena, že klíčem k budoucnosti je vzdělání. Vzdělané dívky navíc přinášejí vzdělání do rodiny, a tím i do místních komunit a nakonec i do celé společnosti.

Z odměny spojené se Sacharovovou cenou vytvořila Hauwa Ibrahimová nadaci, která dětem v severní Nigérii umožňuje dokončit školní docházku. Aktivně se podílí na kampani Síť nositelů Sacharovovy ceny za práva dětí a na Sacharovových přednáškách a účastní se i rozprav v Evropském parlamentu, kde je její osobní příběh zdrojem velké inspirace. Na pozvání jordánského prince Hasana bin Talála působila v roce 2015 v Institutu pro Západní Asii a Severní Afriku (WANA), kde se zabývala otázkami emancipace žen a sociální spravedlnosti v Jordánském hašemitském království. Spolupracuje rovněž s Královským institutem pro mezináboženský dialog v jordánském Ammánu. V lednu 2016 přednášela první skupině studentů Sacharova stipendia v Evropském meziuniverzitním centru pro lidská práva a demokratizaci v Benátkách.

REPORTÉŘI BEZ HRANIC jsou mezinárodní nevládní organizací se sídlem ve Francii, která bojuje za svobodu informací kdekoli na světě.

Pro Reportéry bez hranic byla svoboda projevu a informací vždy tou nejdůležitější svobodou a základem každé demokracie: „Jak bychom mohli čelit problému dětských vojáků, hájit práva žen a chránit životní prostředí, kdyby novináři nesměli podávat zprávy o událostech, psát o případech porušování práv a burcovat veřejnost?“

Reportéři bez hranic soustavně sledují útoky na svobodu informací kdekoli na světě a informují o nich, aktivně vystupují proti cenzuře a zákonům, které tuto svobodu omezují, poskytují morální a finanční pomoc pronásledovaným novinářům a jejich rodinám a nabízejí materiální podporu válečným korespondentům, která je nezbytná pro zajištění jejich bezpečnosti. Na svých stránkách někdy také publikují články, které byly v zemi svého původu zakázány, a obcházejí tak cenzuru; poskytují prostor novinám, jejichž činnost byla v jejich zemi zastavena, a slouží jako fórum pro novináře, kteří byli ve své zemi státní mocí „umlčeni“. Od roku 2002 poskytuje jejich síť právní služby obětem a zastupuje je před soudy, a tím přispívá k potrestání osob odpovědných za vraždy a mučení novinářů. Reportéři bez hranic udělují každoročně dvě ceny: cenu „Reportéři bez hranic“ a cenu „Netizen“, kterými vyjadřují uznání novinářům, blogerům a sdělovacím prostředkům z celého světa.

Reportéři bez hranic každoročně vydávají svůj Světový index svobody tisku. Index vydaný v roce 2015, který zahrnuje 180 zemí, upozorňuje na celosvětový trend zhoršování svobody informací. „V uplynulém roce, poznamenaném válečnými konflikty, silící hrozbou ze strany nestátních subjektů, násilím při demonstracích a hospodářskou krizí, byla svoboda sdělovacích prostředků na všech pěti kontinentech na ústupu,“ varují Reportéři bez hranic. Jako extrémní příklady uvádějí konflikty na Blízkém východě, na Ukrajině, v Sýrii a v Iráku, v nichž „všechny strany konfliktu bez výjimky vedly nelítostnou informační válku, v nichž se média stávala terčem útoků a byla v některých případech dokonce umlčena“. Index popisuje významné faktory, které vedly ke zhoršování svobody tisku, k nimž patří zejména vzestup nestátních skupin, jako je Boko Haram a Islámský stát, využívání náboženské cenzury k politickým účelům, prohlubování rozporů mezi členskými státy EU a snaha autoritářských režimů dále upevňovat kontrolu nad informacemi.

Jako nositel Sacharovovy ceny se Reportéři bez hranic setkávají s ostatními laureáty a pomáhají při provádění iniciativ sítě nositelů. Aktivně se zapojují do aktivit sítě v oblasti lidských práv a v roce 2015 se podíleli i na kampani Evropského parlamentu za svobodu projevu.

BĚLORUSKÁ ASOCIACE NOVINÁŘŮ (BAN), zastupující téměř 1 000 žurnalistů, si klade za cíl chránit novináře, kteří pracují v mimořádně těžkých podmínkách a nezdídká se stávají obětí zastrašování, šikanování, trestního stíhání a vyhoštění.

Od svého založení v roce 1995 – rok poté, co se moci chopil běloruský diktátor Alexandr Lukašenko – je Běloruská asociace novinářů nejvýznamnější organizací sdružující nezávislé novináře v Bělorusku. Tato organizace se sídlem v Minsku a s pěti pobočkami v různých regionech se hlásí ke kvalitní a etické žurnalistice a snaží se běloruské veřejnosti co nejrychleji poskytovat co nejobjektivnější, nejpřesnější a nejuplněnější informace.

Běloruská asociace novinářů odhodlaně bojuje za svobodu tisku v zemi, v níž mediální zákon umožňuje státním orgánům zakázat činnost sdělovacích prostředků, které považují za příliš kritické, kde trestní zákoník dosud stanovuje trestní postihy za hanobení vysokých státních úředníků, kde zahraniční média musí ke své činnosti získat licenci, přičemž jejich místní korespondenti bývají vystaveni nátlaku ze strany tajné policie, a kde nezávislé sdělovací prostředky trpí ekonomickou diskriminací. BAN kritizovala zesílení právních represí v roce 2014 a odsoudila pokuty a trestní řízení proti několika svým členům – v jednom případě šlo dokonce o obvinění z vlastizrady.

V současné době se asociace soustředí na boj proti omezením, která přinesla další novela zákona o hromadných sdělovacích prostředcích, jež vstoupila v platnost v roce 2015. Na základě nových předpisů může vláda mnohem snáze zakazovat provoz webových stránek. S podporou mezinárodních žurnalistických organizací usiluje nyní BAN o zrušení zákonných ustanovení, která v rozporu s evropskými normami svobody tisku zakazují v zemi činnost nezávislých novinářů pracujících pro zahraniční média.

V roce 2015 odstoupila z čela BAN její zakladatelka a dlouholetá předsedkyně Žana Litvinová, ačkoli nadále působí jako členka správní rady. Tato ve své zemi legendární novinářka, která asociaci předsedala po celých dvacet let od jejího založení, má za sebou dlouhou kariéru, během níž mimo jiné vedla minskou kancelář Rádía Svobodná Evropa a založila a řídila unikátní, i když jen krátce působící nezávislou rozhlasovou stanici „101,2 FM“ vysílající v běloruštině.

Novým předsedou Běloruské asociace novinářů byl zvolen jeden z jejich dosavadních místopředsedů, právník Andrej Bastuněc. Při výkonu funkce mu pomáhají čtyři místopředsedové: Svjatlana Kalinkinová, Michas Jančuk, Aljaksandr Starykevič a Alina Suravecová.

BAN se aktivně účastní činnosti Sítě nositelů Sacharovovy ceny; v roce 2015 se mimo jiné podílela na kampani Evropského parlamentu za svobodu projevu a o rok později se zúčastnila konference věnované posilování činnosti na obranu lidských práv v Evropském parlamentu v Bruselu.

Udělením Sačharovovy ceny ORGANIZACI SPOJENÝCH NÁRODŮ ocenil Evropský parlament v roce 2003 nasazení OSN v boji za mír, lidská práva a základní svobody.

Ocenění patří především jejím zaměstnancům, kteří neúnavně a často za těžkých podmínek pracují pro světový mír. Cena byla udělena zvláště k uctění památky Sergia Vieira de Mella, vysokého komisaře OSN pro lidská práva a jednoho z nejdůležitějších představitelů OSN, který v roce 2003, kdy působil jako mimořádný zmocněnec Kofiho Annana v Iráku, společně s dalšími osobami zahynul při útoku na sídlo OSN v Bagdádu.

OSN je jedinou mezinárodní organizací svého typu s celosvětovou působností. Ve své činnosti usiluje nejen o nastolení nebo zachování míru, ochranu lidských práv a vytvoření systému mezinárodní spravedlnosti, ale zabývá se i novými globálními problémy, jako je rozvojová agenda po roce 2015, současná uprchlická krize, mezinárodní terorismus a změna klimatu, jejíž dopady by mohly být – slovy Kofiho Annana – tak ničivé, že „žítí budou závidět mrtvým“.

Organizaci spojených národů a Kofimu Annanovi byla v roce 2001 také společně udělena Nobelova cena za mír. Ghanský diplomat Kofi Annan stál v čele OSN v letech 1997 až 2006 jako v pořadí sedmý generální tajemník. Byl prvním generálním tajemníkem, který pocházel z řad zaměstnanců OSN. Ve své funkci vytrvale hájil lidská práva a právní stát a působil ve prospěch rozvojových cílů tisíciletí a afrického kontinentu; usiloval o upevnění vazeb s občanskou společností, soukromým sektorem a dalšími partnery a o to, aby se OSN více přiblížila široké veřejnosti.

V roce 2005 předložil Valnému shromáždění OSN zprávu nazvanou *Ve větší svobodě*, v níž nastínil svou představu o rozsáhlé reformě OSN. Tato zpráva vedla mimo jiné k tomu, že v březnu 2006 vznikla nová Rada pro lidská práva, která nahradila dřívější Komisi pro lidská práva. Tím byly posíleny struktury OSN, jež mají podporovat a chránit základní práva a zabývat se případy vážného porušování lidských práv.

V roce 2007 odešel Kofi Annan z funkce generálního tajemníka OSN, kterou zastával po dvě funkční období, a zapojil se do činnosti několika organizací zaměřených jak na celosvětové, tak i africké otázky; mimo jiné založil vlastní nadaci Kofi Annan Foundation. V současné době předsedá mezinárodní nevládní organizaci The Elders – sdružení nezávislých světových osobností, které v roce 2007 založil Nelson Mandela s cílem společně usilovat o mír a dodržování lidských práv.

Kubánský disident **OSWALDO JOSÉ PAYÁ SARDIÑAS** (1952–2012) je většinou znám jako zakladatel projektu Varela – kampaně za referendum o zákonech, které by zaručily občanská práva, svobodné pluralitní volby, propuštění všech politických vězňů a hospodářské a sociální reformy na Kubě.

O reformy se aktivně zasazoval již od mládí a byl za svůj kritický postoj k politice Fidela Castra a bezpráví v zemi pronásledován a několikrát i odsouzen. Navzdory útlaku založil v roce 1988 Křesťanské hnutí za osvobození, jež je na Kubě v současnosti jedním z nejsilnějších opozičních hnutí.

V roce 1997 zahájil ambiciózní projekt „Varela“, který měl představovat první právní kroky k zajištění svobody slova a shromažďování a k propuštění všech politických vězňů, tedy změny nutné k tomu, aby se obyvatelé Kuby mohli svobodně podílet na politickém a ekonomickém životě země. Navzdory podpoře tisíců Kubánců byl projekt zastaven protiakcí kubánských státních orgánů – socialistický charakter kubánského státu byl prohlášen za trvalý, údajně na základě lidového hlasování. Ačkoli mnoho účastníků kampaně bylo během Černého jara roku 2003 uvězněno, Oswaldo Payá se nevzdal.

V roce 2008 předložil Národnímu shromáždění návrh zákona o amnestii politických vězňů a v roce 2010 založil fórum *Todos Cubanos*.

Oswaldo Payá nebyl nikdy uvězněn, ale podle slov jeho rodinných příslušníků mu bylo několikrát vyhrožováno smrtí. Dne 22. července 2012 přišel o život při automobilové nehodě, která nikdy nebyla plně objasněna. Jeho přínos ocenil i předseda Evropského parlamentu Martin Schulz, který prohlásil, že „myšlenky Oswalda Payáa budou žít dál, protože svým dílem a angažovaností se stal vzorem celé generace kubánských aktivistů, kteří následují jeho příkladu a zasazují se o politickou svobodu a lidská práva“.

Křesťanské hnutí za osvobození dodnes požaduje, aby byly okolnosti jeho úmrtí vyjasněny. Rodina Oswalda Payáa oficiální verzi o automobilové nehodě odmítá a jeho dcera Rosa Maria podala u Rady OSN pro lidská práva a jiných mezinárodních organizací žádost o její nezávislé mezinárodní vyšetření a odsoudila pronásledování a hrozby, jimž je rodina vystavena ze strany státní bezpečnosti. Rodina v červnu 2013 přesídlila do USA, ale označuje tento krok pouze za dočasný.

Payáova dcera Rosa Maria se zúčastnila konference konané u příležitosti 25. výročí Sacharovovy ceny v Evropském parlamentu, která v závěrečném prohlášení vyzvala k „prošetření smrti nositele Sacharovovy ceny za rok 2002 Oswalda Payáa“.

Palestinský spisovatel a profesor **IZZAT GHAZZÁWÍ** (1952–2003) se ve svých dílech věnoval především těžkostem a utrpení, které izraelská okupace přináší obyvatelům palestinských území, ale psal i o svém vlastním osudu. Jeho život poznamenala smrt jeho šestnáctiletého syna Ramyho, který zahynul při útoku izraelské armády v roce 1993 – byl zabit na školním dvoře, když se snažil pomoci zraněnému kamarádovi. Navzdory této tragédii nepřestal Izzat Ghazzáwí usilovat o kulturní a politický dialog s izraelským národem.

Jeho rodiče byli uprchlíci – celá mnohočetná rodina musela v roce 1948 utéct na Západní břeh. Ve třinácti letech napsal Izzat Ghazzáwí svou první hru. Získal magisterský titul v oboru angloamerické literatury a přednášel na univerzitě Biz Zeit. Předsedal Palestinskému svazu spisovatelů, psal romány a povídky, byl literárním kritikem a rovněž předsedou první Mezinárodní konference spisovatelů v Palestině (1997).

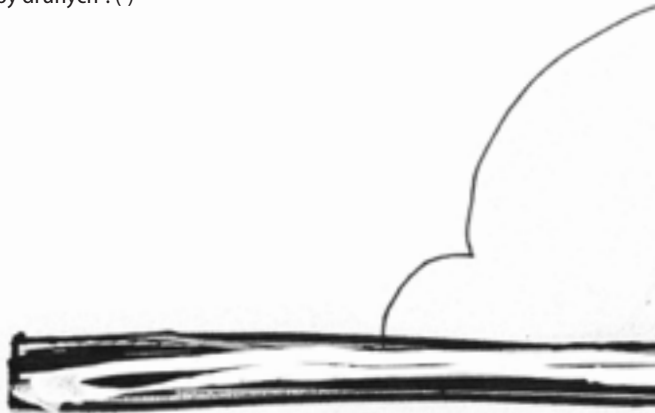
Působil také jako člen výkonného výboru Palestinské rady pro spravedlnost a mír. Kvůli svým politickým aktivitám byl opakovaně zatčen a trestán izraelskými represivními složkami. Nejtěžší zkouškou pro něj v této době bylo odloučení od rodiny, především od jeho šesti dětí, které mohl vidat jen jednou za dva týdny po dobu 30 minut.

Rozhodujícím osudovým zvratem pro něj byla schůzka s izraelskými spisovateli v Jeruzalémě v roce 1992. Po tomto setkání, kterého se zpočátku obával, však začal na své izraelské kolegy nahlížet jako na partnery při vytváření budoucnosti, v níž si budou Palestinci a Izraelci ve všech oblastech života zcela rovni.

Při předávání Sacharovovy ceny v roce 2001 promluvila tehdejší předsedkyně Evropského parlamentu Nicole Fontaineová. „Neúnavně bojujete za mír a dialog mezi izraelským a palestinským národem. Navzdory věznění, cenzuře a – co je nejhorší – nenahraditelné ztrátě šestnáctiletého syna Ramyho vaše odhodlání nikdy nepolevilo.“

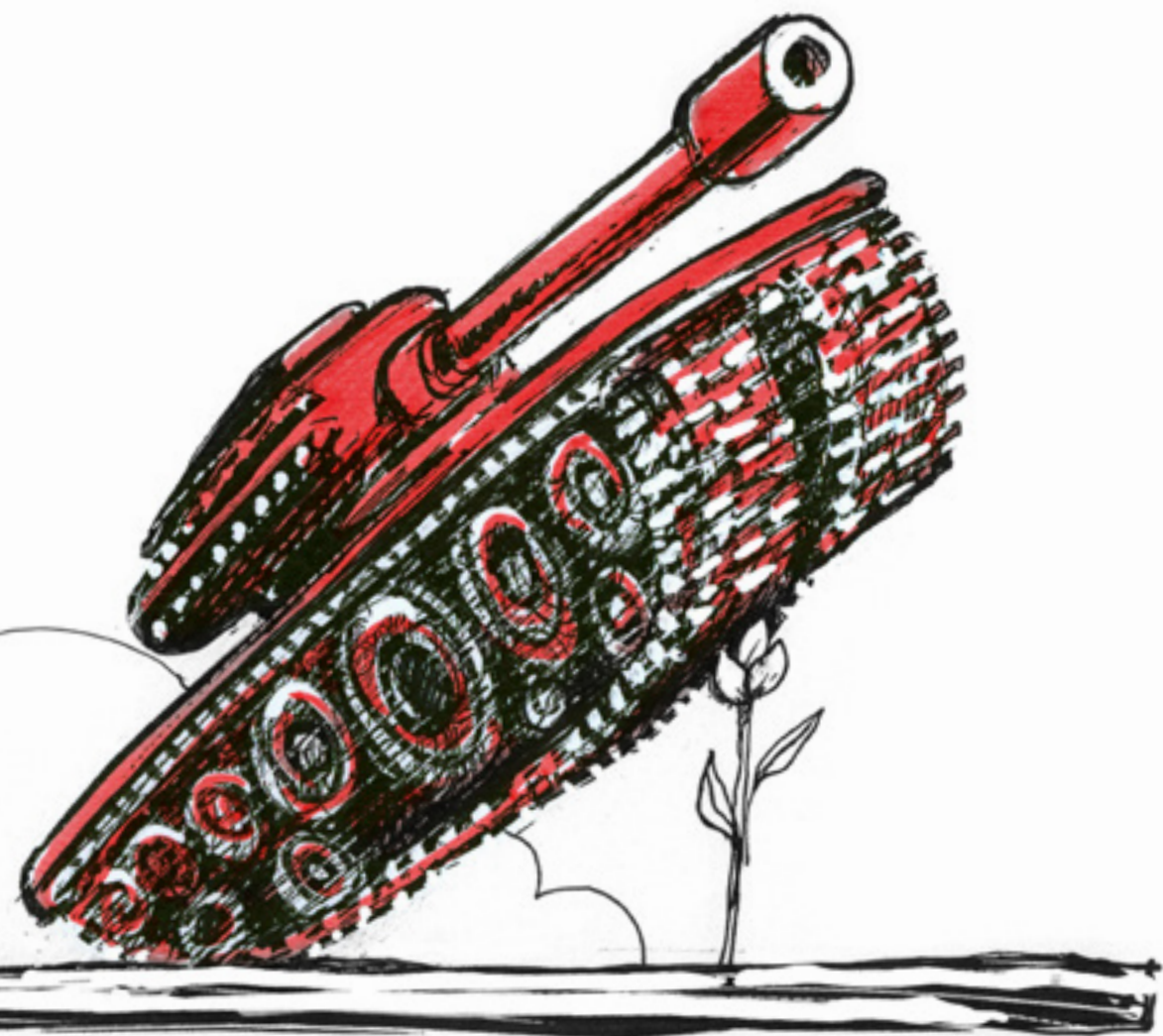
V Evropském parlamentu vyzval Izzat Ghazzáwí k usmíření, kterého můžeme dosáhnout, jen pokud „dokážeme pochopit potřeby druhých“. (2)

(2) Sacharovova cena Evropského parlamentu – 25 let ve jménu svobody myšlení, Archivační a dokumentační středisko, Evropský parlament, Cardoc Journals, č. 11 – listopad 2013, s. 112.

Krátce po smrti svého syna vydal spolu s izraelským spisovatelem Abrahamem B. Yehoshuou a fotografem Olivierem Toscanim knihu o vztazích mezi Palestinci a Izraelci nazvanou *Nepřátelé*, která se setkala s obrovským úspěchem.

Izzat Ghazzáwí zemřel 4. dubna 2003.

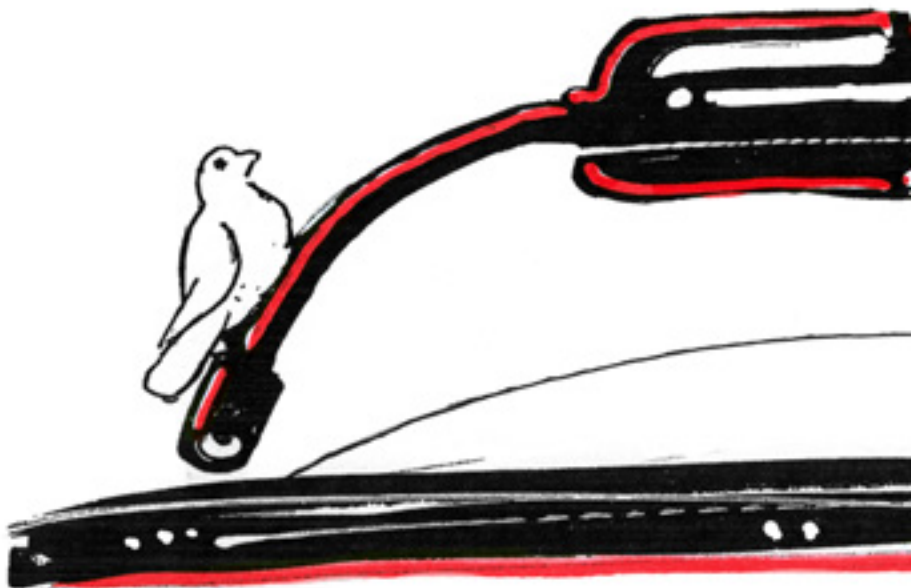

Vysokoškolská profesorka a spisovatelka **NURIT PELEDOVÁ-ELHANANOVÁ** se narodila v Izraeli v roce 1949. V roce 1997 byla její třináctiletá dcera Smadar zabita při výbuchu nálože sebevražedného palestinského atentátníka v Západním Jeruzalémě.

„Moje dcera byla zabita jen proto, že byla Izraelkou. Zabil ji mladý muž plný hněvu, který byl jen kvůli svému palestinskému původu vystaven útlaku, jenž ho dohnal až k sebevraždě a zabíjení druhých lidí. Oba jsou obětí izraelské okupace Palestiny. Jejich krev se smísila na jeruzalémské dlažbě, jež byla vůči prolévání krve vždy netečná.“ Zástupcům izraelského státu nedovolila, aby se zúčastnili pohřbu, a výjimku nečinila ani pro předsedu vlády.

Nurit Peledová, dcera proslulého generála Mattiho Peleda, známého svými pacifistickými a pokrokovými postoji a kampaněmi, se stala symbolem všech, kteří v Izraeli bojují proti okupaci a za osvobození Palestiny.

Vytrvale usiluje také o změnu myšlení izraelské společnosti, především pak mladých lidí. Ve své poslední knize *Palestina v izraelských učebnicích: Ideologie a propaganda ve vzdělávání* upozorňuje na to, že izraelské učebnice tíhnou spíše k rasismu než k toleranci a rozmanitosti. Světové politické představitele, mezi nimi i George Bushe, Tonyho Blaira a Ariela Sharona, ostře kritizuje za to, že „své občany nakazili iracionálním strachem z muslimů“.

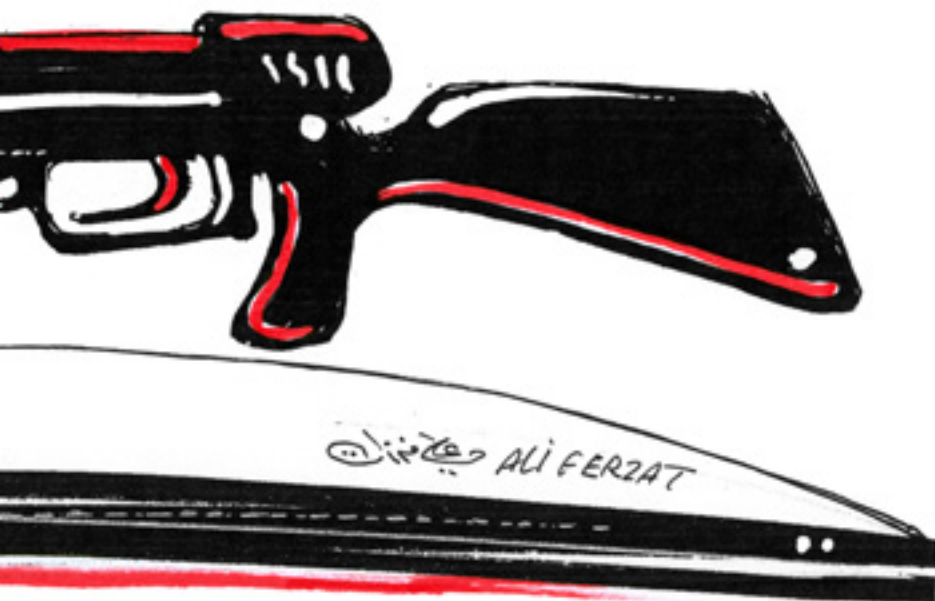

Nurit Peledová-Elhananová byla mezi zakladateli Russellova tribunálu pro Palestinu, mezinárodního lidového soudu založeného v roce 2009 s cílem zkoumat úlohu a spoluvinu třetích stran v případech, kdy Izrael ve vztahu k palestinskému národu porušuje mezinárodní právo.

Aktivně brání práva Palestinců a vyzývá k podpoře kampaně prosazující „bojkot, stažení investic a sankce“, dokud nebude Izrael dodržovat mezinárodní právo a respektovat práva Palestinců.

Ve své činnosti věnuje Nurit Peledová zvláštní pozornost palestinským dětem a jejich právu na vzdělání a důrazně hájí jejich zájmy i na akcích Sítě nositelů Sacharovovy ceny a na setkáních s Evropským parlamentem, mimo jiné i v Jeruzalémě. Po skončení války v Gaze v roce 2014 vystoupila v podvýboru EP pro lidská práva v rámci slyšení o dětech v ozbrojených konfliktech, kde v emotivním projevu obvinila Izrael z holokaustu Palestinců v Gaze.

Spolu s nositelkami Sacharovovy ceny Salimou Ghezaliovou a Taslimou Nasrínovou zveřejnila v roce 2014 rovněž výzvu představitelům EU, aby „aktivně a otevřeně vybízeli Palestinskou samosprávu, aby přistoupila k Mezinárodnímu trestnímu soudu“.

DOM ZACARIAS KAMWENHO je emeritní arcibiskup v Lubangu v Angole a mírový aktivista, který sehrál klíčovou úlohu v mírovém procesu, jenž vedl v roce 2002 k ukončení angolské občanské války.

Narodil se v roce 1934 v Chimbundo, v roce 1961 byl vysvěcen na římskokatolického kněze a v roce 1995 se stal arcibiskupem v Lubangu.

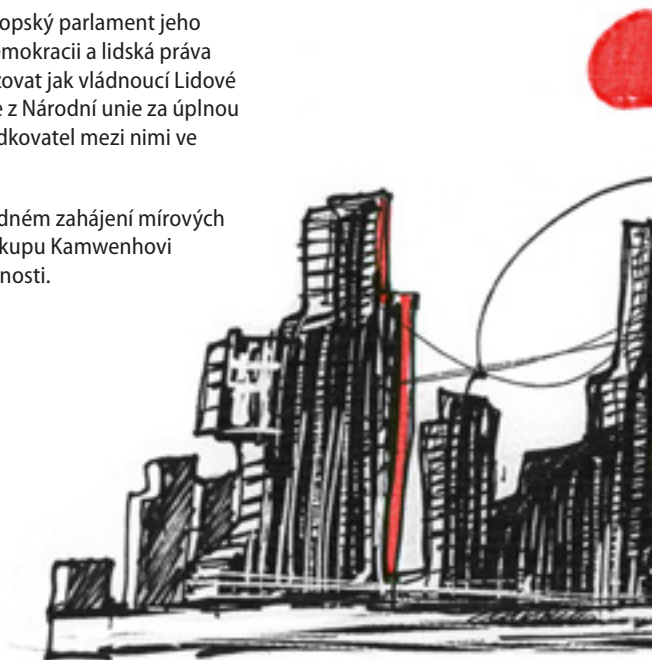
Zacarias Kamwenho stál v čele hnutí, které díky jeho úsilí a snaze dalších osobností z řad církve i občanské společnosti přimělo na konci 90. let 20. století angolský lid k tomu, aby si postupně začal uvědomovat nutnost usilovat o mír, dodržování lidských práv a usmíření za účasti celého národa.

Byl předsedou Ekumenického výboru pro mír v Angole, v němž se od roku 2000 scházejí zástupci katolické Biskupské konference Angoly a Svatého Tomáše, které rovněž předsedal, Angolské evangelikální aliance a Koncilu křesťanských církví v Angole.

Zacarias Kamwenho působil jako zprostředkovatel při hledání mírového řešení občanské války, která s přestávkami zmítala zemí po celých 27 let, která uplynula od získání nezávislosti na Portugalsku v roce 1975. Tento konflikt, který měl svůj původ v etnických a ideologických rozporech mezi skupinami soupeřícími o moc v Angole, sloužil jako zástupné bojiště studené války a výraznou měrou se do něj zapojila Kuba, Jihoafrická republika, Sovětský svaz a Spojené státy. Válka, v níž zahynulo přes půl milionu lidí a miliony dalších přišly o své domovy, po sobě zanechala zničenou infrastrukturu a hluboce rozvrátila angolské hospodářství a instituce.

Udělením Sacharovovy ceny v roce 2001 ocenil Evropský parlament jeho odhodlání a vytrvalost v nestranném úsilí o mír, demokracii a lidská práva v Angole – Zacarias Kamwenho se totiž nebál kritizovat jak vládnoucí Lidové hnutí za osvobození Angoly (MPLA), tak i povstalce z Národní unie za úplnou nezávislost Angoly (UNITA) a působil jako zprostředkovatel mezi nimi ve snaze ukončit občanskou válku.

Zásluha na uzavření příměří v roce 2002 a na následném zahájení mírových rozhovorů je z velké části připisována právě arcibiskupu Kamwenhovi a ostatním představitelům církve i občanské společnosti.

V roce 2003 Zacarias Kamwenho dobrovolně odstoupil z funkce předsedy Biskupské konference Angoly a Svatého Tomáše, avšak i nadále se aktivně zasazoval prostřednictvím své diecéze a Ekumenického výboru pro mír v Angole o budování demokracie, dodržování lidských práv a základních svobod, prosazování právního státu a trvalé národní usmíření ve své zemi.

V roce 2009, kdy dosáhl důchodového věku 75 let, se stal emeritním arcibiskupem. Nadále však působí ve své komunitě, zabývá se otázkami korupce a neexistence etických hodnot a jinými problémy, které po sobě zanechala dlouholetá občanská válka, a účastní se konferencí Sítě nositelů Sacharovovy ceny.

Hnutí ¡BASTA YA! vzniklo jako občanská iniciativa proti terorismu a politicky motivovanému násilí ve španělském Baskicku, kterou v roce 1999 založila skupina intelektuálů, lidskoprávních a politických aktivistů, odborářů a dalších představitelů občanské společnosti.

Tato iniciativa, jejíž název znamená ve španělštině „Už dost!“, byla reakcí na teroristickou činnost baskické teroristické skupiny ETA a na ohrožení základních občanských svobod a lidských práv, které ETA i jiné, umírněnější, avšak postupně stále více nacionalistické a xenofobní strany představovaly zejména pro občany, kteří nesměšleli stejným způsobem.

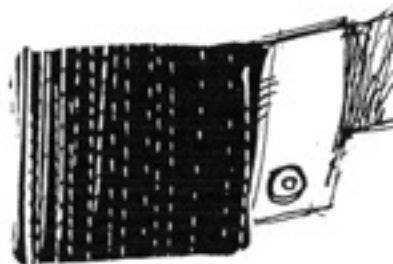
Členové ¡BASTA YA! pocházeli ze skupin hlásících se k různými ideologickým směrům, avšak všichni se shodovali v odmítání terorismu v jakékoli podobě. Společně se rozhodli podporovat všechny oběti teroristických činů a politicky motivovaného násilí a bránit právní stát, španělskou ústavu a autonomní status Baskicka.

Hnutí ¡BASTA YA! se těšilo obrovské popularitě v letech 1999 a 2000, kdy ve Španělsku zesílil všeobecný odpor proti organizaci ETA, která již měla na svědomí smrt stovek lidí v různých částech Španělska a která tisíce obyvatel Baskicka sužovala zastrášováním, nátlakem, vydíráním a násilnými útoky na jejich rodinné příslušníky či majetek.

Hnutí odmítalo nacionalismus ve všech jeho podobách a kritizovalo i baskické státní orgány za jejich nacionalistickou politiku a rétoriku. V roce 2000 je přišly podpořit tisíce lidí na dvou velkých demonstracích v ulicích San Sebastiánu, na nichž požadovali, aby byla přijata adekvátní opatření proti terorismu a dodržována ústava.

V témže roce Evropský parlament ocenil hnutí ¡BASTA YA! za jeho aktivní kampaň za lidská práva, demokracii a toleranci v Baskicku. Udělení Sacharovovy ceny neznamenalo pouze ocenění činnosti hnutí ¡BASTA YA!, ale vedlo i k tomu, že o terorismu v Baskicku se začalo hovořit jako o evropském, nikoli pouze španělském problému. Hnutí získalo podporu řady mezinárodních lidskoprávních organizací a rozšířila se skupina zemí, které ETA zařadily na seznam teroristických organizací.

V posledních letech se charakter hnutí změnil v návaznosti na vývoj ve Španělsku – v roce 2011 totiž ETA oznámila definitivní ukončení svého ozbrojeného boje.

ALUFERZAT

Představitelé ¡BASTA YA!, včetně mluvčího Fernanda Savatera, který hnutí zastupoval v Evropském parlamentu a na konferencích Sítě nositelů Sacharovovy ceny, založili v roce 2007 politickou stranu Unión Progreso y Democracia, jejímž programem je zachování jednoty Španělska. Tato strana je dnes zastoupena i v Evropském parlamentu.

Členové ¡BASTA YA! jsou přesvědčeni, že myšlenky a duch jejich hnutí nadále žijí v činech těch, kteří po nich převzali štafetu v boji za lidská práva.

XANANA GUSMÃO ⁽³⁾, známý jako „timorský Mandela“, byl vůdčí osobností boje Východního Timoru za svobodu a sebeurčení. Stal se prezidentem a později i premiérem prvního nového státu našeho století.

Jeho politická dráha začala v době nadějí na nezávislou existenci Východního Timoru ⁽⁴⁾, který se právě zbavil koloniální závislosti na Portugalsku. Bylo však zapotřebí více než dvou desetiletí tvrdého zápasu, než se nezávislost stala skutečností: jen několik dní po jednostranném odchodu Portugalců a následném vyhlášení nezávislosti v roce 1975 vtrhla do země indonéská armáda, která tvrdě potlačila veškerý odpor. Násilí, které se v zemi rozpoutalo po indonéské invazi, si vyžádalo na 200 000 lidských životů, ale vůli timorského lidu k odporu zlomit nedokázalo.

Xanana Gusmão vstoupil do Revoluční fronty pro osvobození Východního Timoru (FRETILIN), kde byl znám pod pseudonymem Kay Rala. Na první národní konferenci FRETILIN byl zvolen jejím vůdcem a vrchním velitelem Ozbrojených sil národního osvobození Východního Timoru (FALINTIL).

Jako vůdce hnutí odporu se stal tvůrcem a realizátorem politiky národní jednoty, jejíž úspěch vedl k utvoření Národní rady timorského odporu (CNRT), v níž se Xanana Gusmãoovi podařilo sjednotit nejrůznější politické a sociální skupiny.

V roce 1992, rok po masakru více než 250 účastníků vzpomínkového pochodu v Díli, díky němuž se pozornost světové veřejnosti konečně obrátila k Východnímu Timoru, byl Xanana Gusmão zajat indonéskou armádou, obviněn ze separatistické činnosti a odsouzen k dvacetiletému trestu vězení. V indonéském vězení studoval indonéštinu, angličtinu a právo, psal poezii a rovněž maloval a prodával obrazy a z výtěžku financoval hnutí odporu, které i nadále vedl.

Spolu s místopředsedou CNRT Josém Ramosem Hortou vypracoval Xanana Gusmão mírový plán, jehož součástí mělo být uspořádání referenda pod dohledem OSN o budoucnosti Východního Timoru. Protože navzdory svému věznění zůstal klíčovou osobností, bez níž nebylo možné ukončit válku s Indonésií, navštívila jej ve vězení řada významných osobností, mezi nimi i jihoafrický prezident Nelson Mandela a vysocí představitelé OSN a Spojených států.

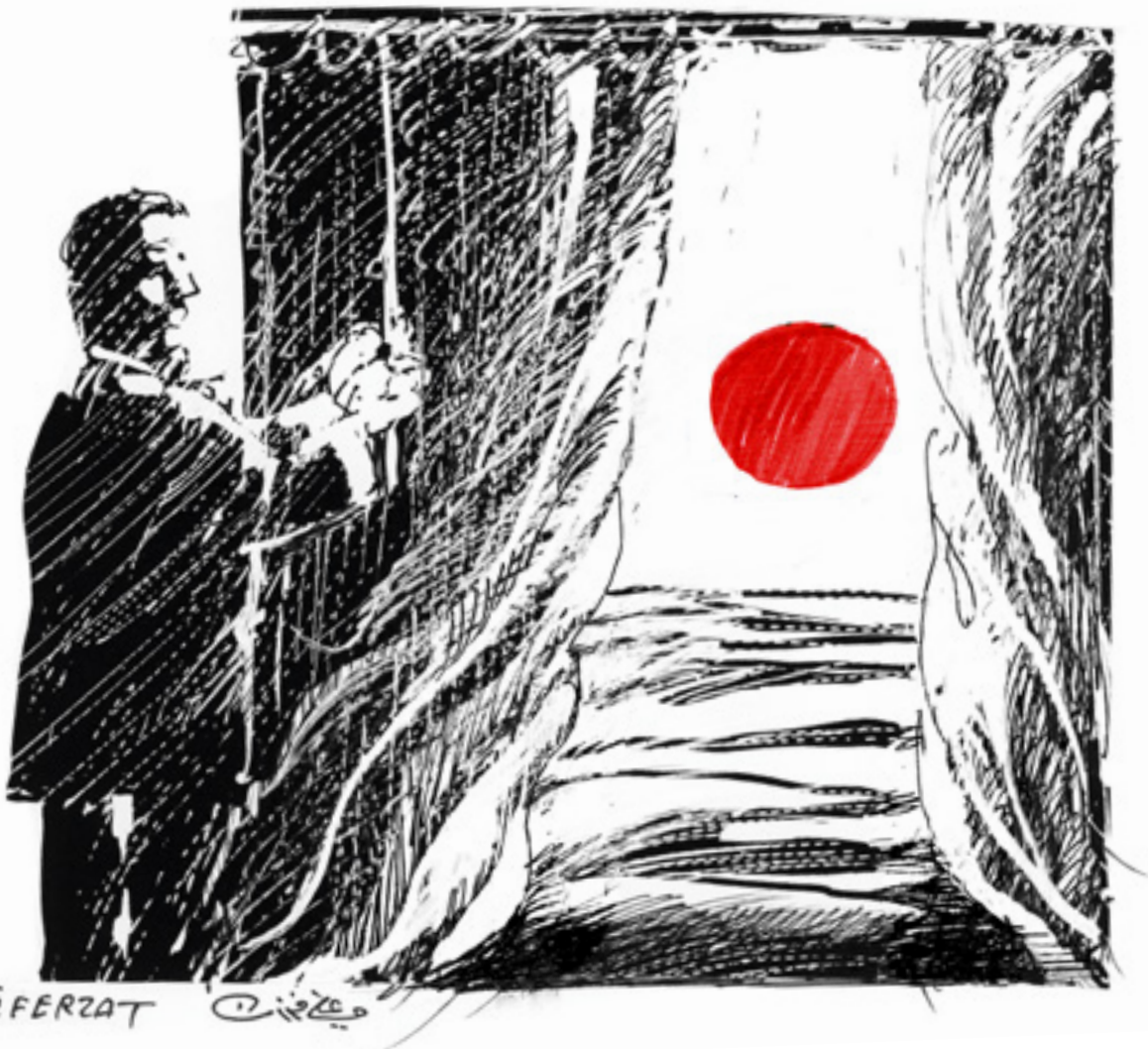
Po sedmi letech, která strávil ve vězení, byl Xanana Gusmão v důsledku obrovského mezinárodního tlaku v roce 1999 konečně propuštěn. Stalo se tak krátce po referendu, které se na Východním Timoru konalo 30. srpna 1999 pod záštitou OSN a v němž se 80 % obyvatel vyslovilo pro nezávislost země na Indonésii. Referendum bylo předzvěstí konce indonéské okupace a počátkem procesu transformace pod vedením OSN. „Učiním vše, co bude v mých silách, abych přinesl Východnímu Timoru a svěmu lidu mír,“ slíbil Xanana Gusmão. Krátce po jeho propuštění mu EP udělil Sacharovovu cenu, čímž ocenil jeho úlohu jako vůdce hnutí odporu Východního Timoru a symbolu boje timorského lidu za svobodu.

⁽³⁾ Xanana Gusmão si legálně změnil jméno z José Alexandre Gusmão na Kay Rala Xanana Gusmão. Kay Rala je pseudonym, který používal během bojů za nezávislost a sebeurčení Východního Timoru, a Xanana je jméno, pod nímž byl znám v mládí.

⁽⁴⁾ Východní Timor je od roku 2002 znám rovněž jako Demokratická republika Východní Timor.

V dubnu 2002 se konaly první svobodné prezidentské volby, v nichž byl Xanana Gusmão drtivou většinou zvolen prezidentem Východního Timoru. Generální tajemník OSN Kofi Annan dne 20. května 2002 oficiálně vyhlásil nezávislost Demokratické republiky Východní Timor, jejímž prezidentem zůstal Xanana Gusmão až do května 2007. V roce 2008, kdy působil jako předseda vlády, přežil pokus o atentát. V únoru 2015 pak z funkce premiéra odstoupil, aby uvolnil místo pro novou generaci politiků, a v současné době je ministrem pro plánování a strategické investice.

Xanana Gusmão aktivně spolupracuje s Evropským parlamentem na akcích Sítě nositelů Sacharovovy ceny.

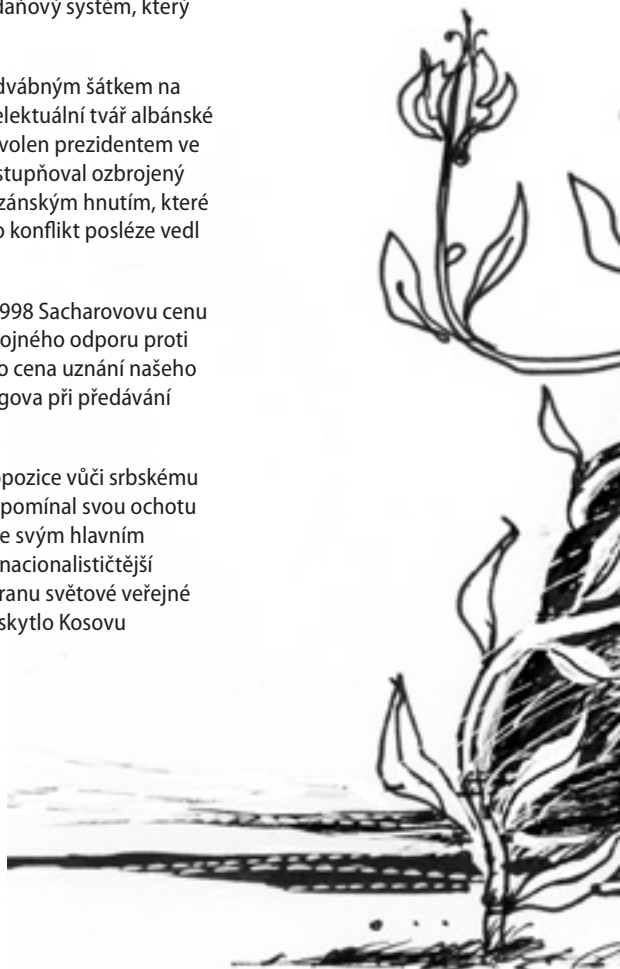
IBRAHIM RUGOVA (1944–2006) byl spisovatelem, vědcem a politikem, který zasvětil svůj život nenásilnému boji za nezávislost etnických Albánců v Kosovu. Stal se prvním kosovským prezidentem.

Narodil se ve vesnici Cerrcë v Kosovu v tehdejší Jugoslávii, studoval v Prištině a na pařížské Sorbonně. Vyučoval literaturu, je autorem deseti knih a byl předsedou Svazu kosovských spisovatelů, který stál v centru sílíci opozice etnických Albánců vůči srbské vládě v Kosovu. V roce 1989 založil Demokratickou ligu Kosova, první politickou stranu, která se otevřeně postavila proti komunistickému režimu, když jugoslávský vůdce Slobodan Milošević zrušil autonomní status regionu a podřídil Kosovo srbské kontrole. Ibrahim Rugova stál v čele politického hnutí, které tváří v tvář rostoucímu útlaku jednostranně vyhlásilo Kosovskou republiku, již ovšem oficiálně uznala pouze Albánie. V roce 1992 pak byl zvolen kosovským prezidentem. Ačkoli Srbsko reagovalo tvrdými represemi, začal Ibrahim Rugova budovat pro etnické Albánce v Kosovu školský, zdravotnický a daňový systém, který fungoval paralelně se srbským systémem.

Tento politik s jemným hlasem a neodmyslitelným hedvábným šátkem na krku byl po celá 90. léta považován za umírněnou, intelektuální tvář albánské opozice vůči bělehradskému režimu. V roce 1998 byl zvolen prezidentem ve druhém volebním období. Stalo se tak v době, kdy se stupňoval ozbrojený konflikt mezi srbskými jednotkami a albánským partyzánským hnutím, které si říkalo Kosovská osvobozenecská armáda (UÇK). Tento konflikt posléze vedl až k vojenskému zásahu jugoslávské armády.

Evropský parlament udělil Ibrahimu Rugovovi v roce 1998 Sacharovovu cenu jako muži, který vždy důsledně zastával myšlenku pokojného odporu proti násilí. „Pro mě a pro veškerý kosovský lid znamená tato cena uznání našeho nenásilného boje a našich obětí,“ prohlásil Ibrahim Rugova při předávání ceny.

Ibrahim Rugova byl vždy neochvějně přesvědčen, že opozice vůči srbskému režimu se nikdy nesmí uchýlit k násilí, a mnohokrát připomínal svou ochotu navázat dialog s Bělehradem. Tím se dostal do sporu se svým hlavním politickým rivalem Ademem Demaçim, který zastával nacionalističtější postoje. „Balkánský Gándhí“ se snažil získat na svou stranu světové veřejné mínění a naléhal na mezinárodní společenství, aby poskytlo Kosovu nezbytnou ochranu.

Jako vedoucí kosovských vyjednávačů podepsal dne 18. března 1999 mírovou dohodu z Rambouillet, která byla výsledkem mezinárodní mediace. Srbská vláda však odmítla připojit svůj podpis, což vedlo k bombardování Srbska vzdušnými silami NATO. Když se Kosovo dostalo pod správu OSN, vrátil se Ibrahim Rugova, který v roce 1999 dočasně žil v italském exilu, do kosovské politiky. O moc se dělil s představiteli UÇK, kteří nyní převzali vedení demokratické strany. V roce 2002 byl opět zvolen prezidentem, kterým byl až do roku 2006, kdy podlehl rakovině plic. Zemřel jen několik dní před začátkem jednání o konečném statusu Kosova.

Pro mnohé byl Ibrahim Rugova „otcem národa“.

SALIMA GHEZALIOVÁ je alžírskou novinářkou, spisovatelkou a aktivistkou bojující za práva žen a demokracii ve své zemi. Za své pacifistické postoje, které neohroženě zastávala za alžírské občanské války, se stala terčem útoků jak alžírské vlády, tak i islamistických povstalců. Týdeník *La Nation*, jehož šéfredaktorkou v té době byla, byl státními orgány zakázán.

Dnes je Salima Ghezaliová prezidentkou Asociace za emancipaci žen. V hnutí za práva žen v Alžírsku se angažuje už od 80. let, stála u zrodu organizace Ženy z Evropy a Maghrebu a je šéfredaktorkou časopisu *NYSSA*, který sama založila.

Začala pracovat jako učitelka, ale brzy toto povolání opustila, aby se stala novinářkou. V roce 1994 převzala vedení frankofonního časopisu *La Nation*, v té době nejčtenějšího týdeníku v Alžírsku, který byl až do svého zániku v roce 1996 jediným periodikem, které se nebálo kritizovat ani vládu, ani islamistické skupiny. *La Nation* prosazoval politický dialog, lidská práva a svobodu projevu pro všechny strany zapojené do občanské války, která v Alžírsku vypukla v roce 1991 poté, co byly kvůli strachu z vítězství islamistů zrušeny první pluralitní volby od získání nezávislosti, a která si vyžádala desítky tisíc lidských životů.

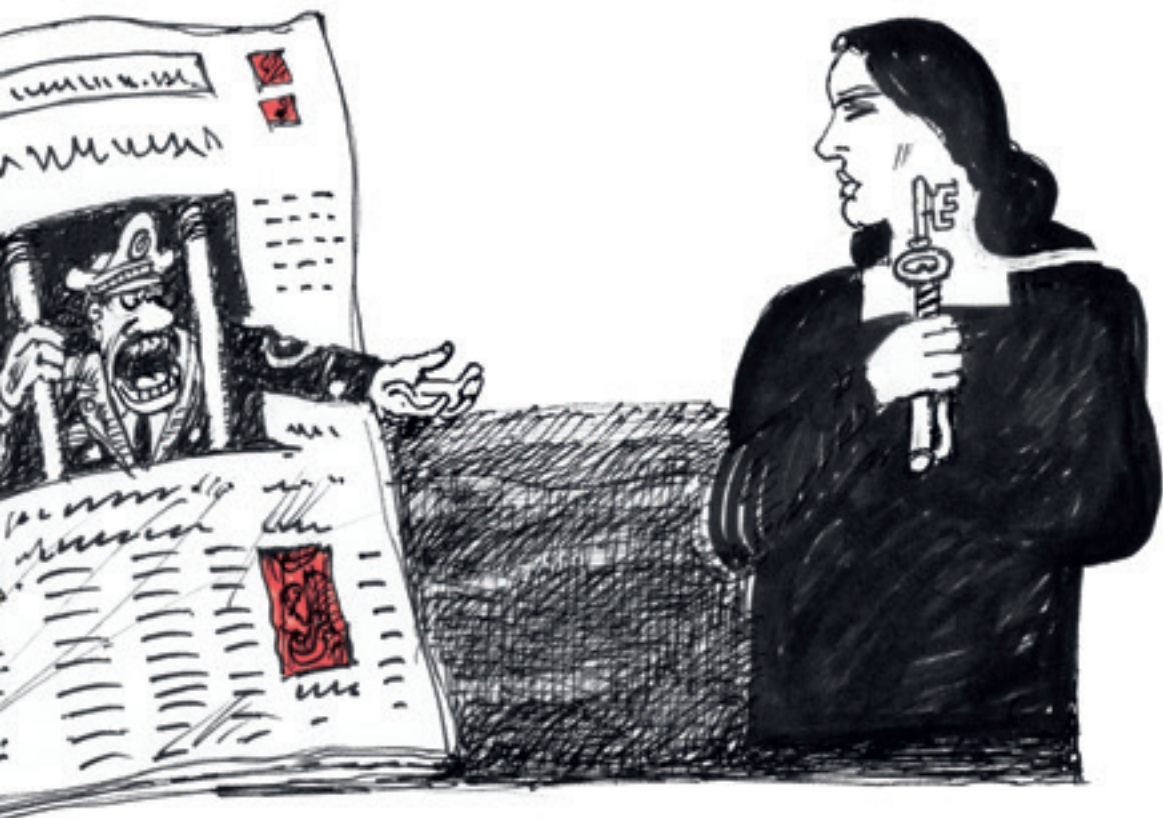
Když ji Evropský parlament v roce 1997 vyznamenal Sacharovovou cenou za její odvalu při obraně svobody projevu a práv žen, zdála se skupina obránců lidských práv v Alžírsku „malá a bezmocná“. Ve svém projevu při přebírání Sacharovovy ceny připomněla tehdejší dramatickou situaci ve své zemi a hovořila o neustálém strachu, v němž po tolika letech války žijí miliony mužů, žen a dětí, neboť „dvojí teror jim upírá to nejzákladnější právo – právo na život“.

V roce 2011, kdy sousedními zeměmi začalo otřásat Arabské jaro, obnovila Salima Ghezaliová vydávání časopisu *La Nation*, tentokrát v elektronické podobě. „Nemůžeme přehlížet energii mladých lidí v arabském světě, kteří bojují za svou důstojnost a svobodu. Nemůžeme zůstat lhostejní k tomu, co se děje v naší zemi. Přejeme si, aby byl alžírský národ šťastný, protože si to zaslouží. Chceme silné instituce, kvalitní lidské zdroje ve skutečné demokracii a právní stát.“

Od roku 2000 se Salima Ghezaliová angažuje i v politice – je členkou Fronty socialistických sil (*Front des Forces Socialistes, FFS*) a poradkyní zakladatele a bývalého vůdce FFS Hocina Aït Ahmeda. Spolu s nositelkami Sacharovovy ceny Nurit Peledovou a Taslimou Nasrínovou zveřejnila v roce 2014 výzvu představitelům EU, aby „aktivně a otevřeně vybízeli Palestinskou samosprávu k přistoupení k Mezinárodnímu trestnímu soudu“.

Salima Ghezaliová spolupracuje s Evropským parlamentem a se Sítí nositelů Sacharovovy ceny na aktivitách v oblasti lidských práv, přičemž se ve své činnosti zvláště zaměřuje na svobodu projevu.

WEJ ŤING-ŠENG, „otec čínského demokratického hnutí“, žije v exilu, ale přesto zůstává jedním z aktivních představitelů opozice vůči komunistickému režimu v Číně.

Je autorem knihy *Odvaha vzdorovat sám: dopisy z vězení a jiné texty*, kterou tvoří články psané původně ve vězení na toaletní papír, jež byly později publikovány ve více než dvanácti jazycích.

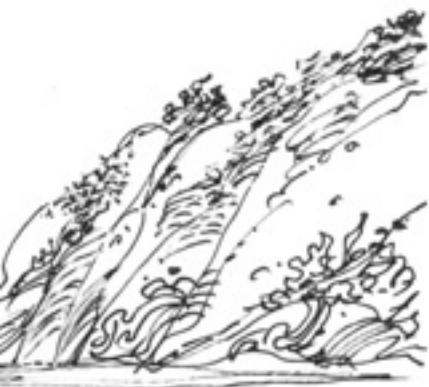
Za svou politickou činnost a za články na podporu demokracie byl dvakrát odsouzen k odnětí svobody, celkem na 29 let. Ve vězení strávil více než 18 let. Jedním z textů, za něž byl odsouzen, byl průlomový esej *Pátá modernizace: demokracie* z roku 1978; původně jej vyvěsil se svým podpisem jako plakát na Zeď demokracie v Pekingu, na níž dělníci, umělci a intelektuálové zveřejňovali své názory jako výraz svobody projevu. Wej Ťing-šeng svým esejem vzbudil velkou senzaci, protože nejen otevřeně napadl „lidově demokratickou diktaturu“ komunistů, ale měl i odvahu uvést pod textem své pravé jméno a kontaktní údaje.

V ilegálním časopise *Průzkum*, který sám založil a vedl, otiskl v roce 1979 článek *Demokracie či nová diktatura?*, v němž tehdejšího komunistického vůdce Tenga Siao-pchinga označil za nového diktátora. Už za pár dní byl zatčen a odsouzen za „kontrarevoluci“ k patnáctiletému trestu. Nejdříve byl v cele smrti, poté v samovazbě a v táborech nucených prací pod přísným dohledem. Propuštěn byl v roce 1993, kdy se Čína rozhodla ucházet o pořádání olympijských her v roce 2000.

Za šest měsíců po svém propuštění byl opět zatčen, znovu stanul před soudem a byl odsouzen k dalším 14 letům vězení za „kontrarevoluční činnost“.

V roce 1997 jej po značném mezinárodním tlaku, kdy se o jeho propuštění zasadil i americký prezident Bill Clinton, vyvedli z cely a posadili do letadla, které mířilo do USA. Wej Ťing-šeng tvrdí, že ve skutečnosti nikdy propuštěn nebyl a jeho exil je jen dalším trestem. Žije ve Washingtonu, kde působí v čele Nadace Wej Ťing-šenga, Demokratické koalice Číňanů žijících v zahraničí a Aliance pro demokracii v Asii. Nadále důrazně požaduje, aby v Číně proběhly demokratické reformy a byla dodržována lidská práva.

Aktivně se účastní konferencí Sítě nositelů Sacharovovy ceny, na nichž vyzývá Evropskou unii i mezinárodní společenství k podpoře snah o propuštění obránců lidských práv vězněných v Číně.

LEYLA ZANAOVÁ se stala v roce 1991 první kurdskou poslankyní tureckého parlamentu. Za svou politickou činnost ve prospěch kurdské věci posléze strávila více než deset let ve vězení. V červnu 2015 vstoupila do dějin znovu, když se stala poslankyní za prokurdskou politickou stranu s programem usilujícím o mír a integraci menšin, která se poprvé v historii země dostala do tureckého parlamentu.

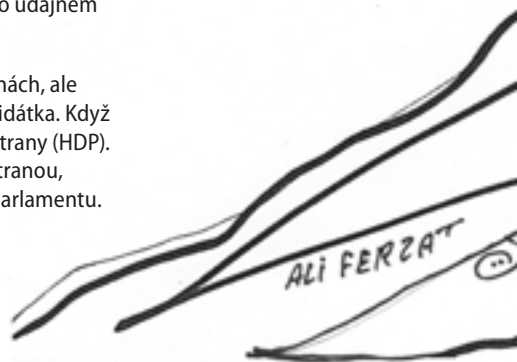
Narodila se v roce 1961. Po roce a půl školní docházky její konzervativní otec rozhodl, že do školy už chodit nebude, a ve čtrnácti letech byla provdána. Jejím mužem se stal o dvacet let starší Mehdi Zana, pozdější starosta města Diyarbakir, který byl za vojenské diktatury v 80. letech z politických důvodů vězněn. Také Leyla Zanaová strávila tehdy dva měsíce ve vazbě za organizaci protestní akce rodin politických vězňů, které nesměly navštěvovat své příbuzné ve vězení. V té době se naučila turecky, což bylo důležité i proto, aby mohla navštěvovat manžela – dozorcí totiž bili vězně, kteří mluvili kurdsky. Ve věku 23 let začala chodit do školy a během tří let dokončila základní a střední vzdělání. Ačkoli o to nikdy neusilovala, stala se nakonec jednou z vůdčích osobností hnutí za práva kurdské menšiny.

V roce 1991 byla s velkou podporou zvolena do tureckého parlamentu. V době, kdy mluvit na veřejnosti kurdsky bylo dosud trestným činem, připojila na slavnostní ceremonii ke svému poslaneckému slibu větu v kurdštině: „Tento slib skládám ve jménu bratrství mezi tureckým a kurdským národem.“ Za to byla zbavena své poslanecké immunity a v roce 1994 odsouzena k patnáctiletému trestu za „velezradu a členství v ozbrojené Straně kurdských pracujících (PKK)“. Po vynesení rozsudku Leyna Zanaová prohlásila: „Tato obvinění odmítám. A i pokud by se zakládala na pravdě, přijala bych za ně odpovědnost, byť by mě to mělo stát život. Vždy jsem bránila demokracii, lidská práva a bratrství mezi lidmi. A to budu dělat až do konce svého života.“ Evropský parlament jí za její nenásilný boj za lidská práva a lidskou důstojnost kurdského národa udělil v roce 1995 Sacharovovu cenu.

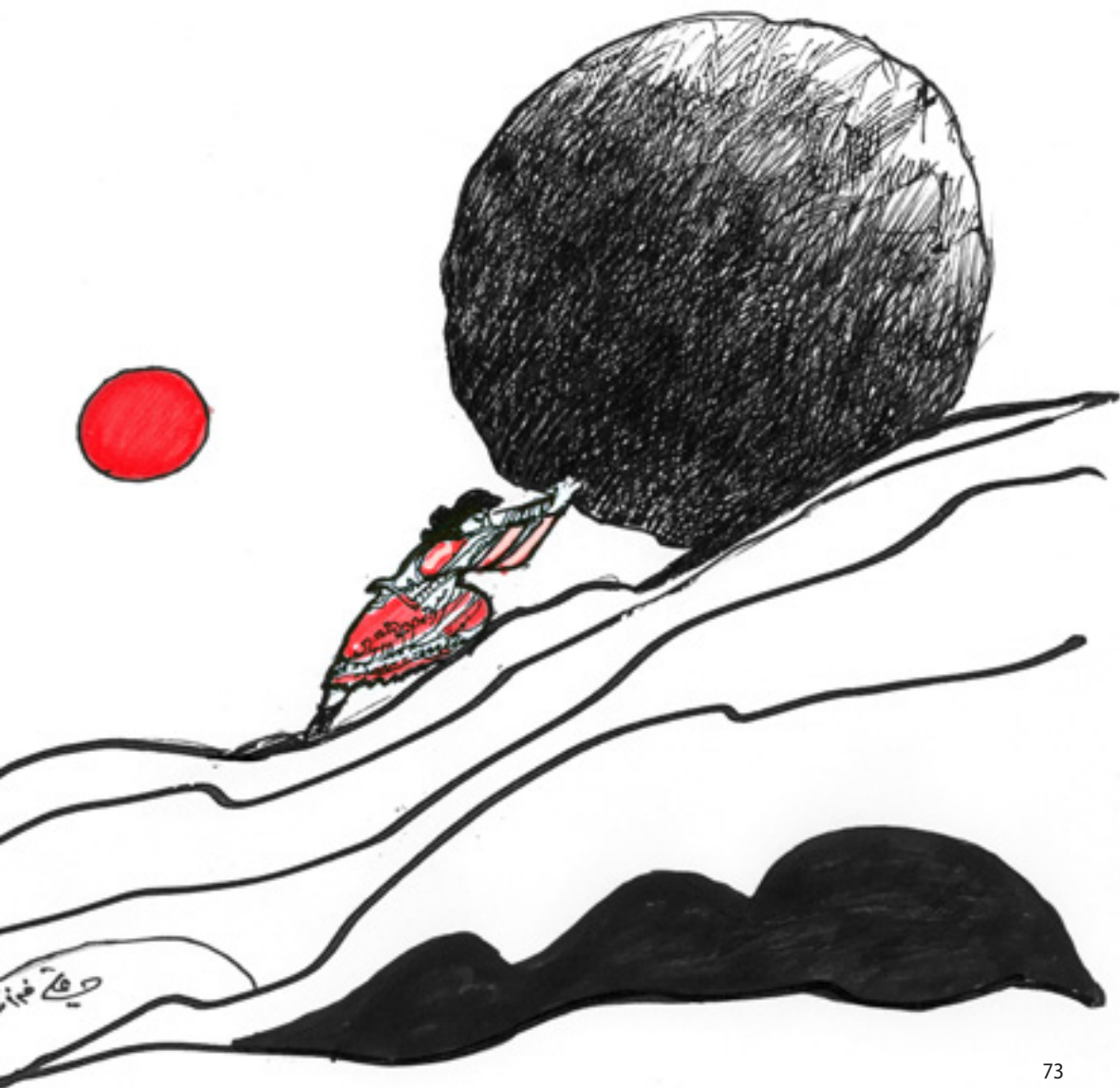
V roce 2004 byla po rozsudku Evropského soudu pro lidská práva a po silném mezinárodním tlaku konečně propuštěna, i když oficiální důvod jejího propuštění byl jen formální. Teprve tehdy mohla promluvit k poslancům Evropského parlamentu.

Od té doby stanula Leyla Zanaová před soudem ještě několikrát, ale vězněna již nebyla. V roce 2014 Nejvyšší odvolací soud rozhodl, že důkazy o údajném členství Leyly Zanaové v PKK nebyly věrohodné.

V roce 2009 jí byl udělen pětiletý zákaz členství v politických stranách, ale přesto byla o dva roky později znovu zvolena jako nezávislá kandidátka. Když v roce 2014 její zákaz vypršel, vstoupila do Lidově demokratické strany (HDP). Ta se v červnových volbách v roce 2015 stala první prokurdskou stranou, která překonala desetiprocentní hranici pro vstup do tureckého parlamentu.

Aktivně se podílela na mírových rozhovorech, po nichž vůdce PKK Abdulah Öcalan vydal v roce 2013 své organizaci historickou výzvu, aby po třech desetiletích ozbrojeného odporu složila zbraně a pokračovala ve svém boji demokratickými politickými prostředky. Když se před novými volbami v roce 2015 příměří zhroutilo, vyzývala Leyla Zanaová k ukončení násilností.

Bangladéšská spisovatelka **TASLIMA NASRÍNOVÁ** žije od roku 1994 v exilu, kam se uchýlila poté, co se ve své zemi stala pro svou tvorbu a své sekulární názory terčem výhrůžek ze strany náboženských extremistů.

Narodila se v Bangladéši v roce 1962 a psát začala už ve svých 13 letech. Proslavila se emotivními texty o útlaku žen a nekompromisní kritikou náboženství, v níž pokračovala i poté, co byla donucena k exilu a několikrát byla vynesena fatva požadující její smrt. Získala řadu ocenění a její díla byla přeložena do třiceti jazyků.

Studovala medicínu a pracovala jako ženská lékařka v Bangladéši. Po zveřejnění svého románu *Lajja* se ocitla pod palbou kritiky ze strany islámských fundamentalistů a několik set tisíc lidí demonstrovalo proti její tvorbě. Musela se dva měsíce skrývat, než na konci roku 1994 uprchla do Švédska. V exilu přestala vykonávat svou lékařskou profesi, soustředila se na spisovatelskou činnost a působí také jako sekulární humanistka a lidskoprávní aktivistka. Některé z jejích knih jsou však kvůli jejím názorům a myšlenkám v Bangladéši na indexu a ona sama má v zemi zakázaný pobyt. Kvůli fatvě, kterou nad ní vynesli kalkatští duchovní, musela v roce 2011 odejít také z východoindického Západního Bengálska, které považuje za svůj druhý domov.

Od roku 1994, kdy obdržela Sacharovovu cenu, žije v evropském exilu – ve Francii a ve Švédsku. Ve svém projevu při přebírání ceny řekla, že pochází z té části světa, kde sociální napětí a životní obtíže dosahují nesnesitelné úrovně: jako spisovatelka nemůže před každodenním utrpením a hladověním zavírat oči.

Taslima Nasrínová bojuje proti náboženskému extremismu ve všech jeho podobách. Spolupracuje s Evropským parlamentem a Sítí nositelů Sacharovovy ceny a vyzývá k podpoře sekulárních hnutí v Bangladéši jako protiváze islámského fundamentalismu. Spolu s nositelkami Sacharovovy ceny Nurit Peledovou a Salimou Ghezaliovou zveřejnila v roce 2014 výzvu představitelům EU, aby „aktivně a otevřeně vybízeli Palestinskou samosprávu, aby přistoupila k Mezinárodnímu trestnímu soudu“.

Po útocích na pařížskou redakci *Charlie Hebdo* v roce 2015 psala o nutnosti reformovat a modernizovat islám. „Principy svobody projevu samy o sobě nic nepřinesou,“ píše. „Musíme pochopit, jaké představy teroristy pohánějí a nutí je chápat se zbraní. Je nezbytné přestat děti indoktrinovat iracionální náboženskou vírou, ať už doma, v mešitách či islámských školách.“ V roce 2016 se Taslima Nasrínová zúčastnila konference věnované posilování činnosti na obranu lidských práv v Evropském parlamentu v Bruselu.

OSLOBOĐENJE (Osvobození) je bosenský deník, který byl za války v bývalé Jugoslávii v letech 1992–1996 jedním z důležitých zdrojů naděje pro obyvatele obleženého Sarajeva. Navzdory obrovským obtížím vycházely noviny s jedinou výjimkou každý den.

Deník *Oslobođenje* zaměstnával Bosňany, bosenské Srby i bosenské Chorvaty. Nikdo z nich deník neopustil, ani když začala válka, přestože k tomu všichni dostali příležitost. Vytrvali a bojovali za udržení etnické rozmanitosti svého města a své země, aby usvědčili ze lži velkosrbskou propagandu, která hlásala, že Srbové, Chorvati a Bosenští muslimové spolu nemohou žít v míru.

Ze 75 novinářů, kteří denně riskovali své životy, přišlo za války pět o život a dvacet pět jich bylo zraněno. Všichni prožili osobní tragédie, někteří ztratili své blízké a byli poznamenáni traumatem ze zabíjení, které měli denně na očích.

Z budovy redakce, která se nacházela v nejnebezpečnějších oblastech bojů, zbyly jen ruiny. Zaměstnanci se přesunuli do podzemního krytu, kde si vyráběli elektřinu pomocí generátorů ze starých motorů značky Lada. Každý den museli cestou do práce přecházet „ulici Odstřelovačů“ v těsné blízkosti střelců, které dokonce slychávali mluvit a zpívat.

„Snažili jsme se čelit zániku, rozdělení či přímo úplnému vymazání Bosny a Hercegoviny z mapy,“ říká jeden z tehdejších redaktorů Zlatko Dizdarević.

Každodenní práce zaměstnanců deníku *Oslobođenje* se stala symbolem jejich odporu. Když už se řidičům zdálo rozvážení novin příliš nebezpečné, převzali distribuci sami novináři, a když pak byla vypálena síť sedmi set prodejních stánků deníku *Oslobođenje* v celé Bosně, stříhali noviny na menší kusy a posílali je faxem; jednotlivé části se potom opět slepovaly dohromady, aby si je mohli přečíst obyvatelé dalších obležených měst, jakým byl například Mostar.

V roce 1993 udělil časopis *World Press Review* pracovníkům deníku *Oslobođenje* mezinárodní cenu Redaktor roku za jejich „odvahu, neústupnost a oddanost zásadám novinářské práce“. Deník posléze získal i několik dalších novinářských ocenění. V roce 2006 deník koupily dva největší sarajevské podniky. V prohlášení umístěném na internetových stránkách však stojí, že ačkoli se organizace deníku velmi změnila, „nadále se důrazně zasazuje o svobodu a spravedlnost“.

Oslobođenje zastupuje na konferencích Síť nositelů Sacharovovy ceny Vildana Selimbegovićová, která se zúčastnila i zatím poslední konference v květnu 2016. Vildana Selimbegovićová byla členkou redakce už v době války; přestože ji tato zkušenost poznamenala, pokračuje ve své práci s nezmenšeným zápallem.

ALI FERZAT © 1993

U zrodu hnutí **MADRES DE PLAZA DE MAYO** (Matky z Květnového náměstí) stály argentinské matky hledající své děti, které „zmizely“ během Špinavé války v letech 1976–1983. Za vojenské diktatury byly tehdy uneseny, mučeny a zavražděny tisíce politických oponentů, vězněným ženám byly odebírány děti narozené ve vazbě a byly zahlazovány veškeré stopy po obětech.

Členky *Madres de Plaza de Mayo*, které byly převážně apolitickými ženami v domácnosti, měly v době vrcholícího útlaku odvahu postavit se vojenské diktatuře. Po jejím pádu iniciovaly soudní procesy, v nichž byly odsouzeny stovky armádních činitelů z dob vojenského režimu. Počátek hnutí se datuje od 30. dubna 1977, kdy čtrnáct matek uspořádalo svou první protestní akci na Květnovém náměstí (Plaza de Mayo) před palácem Casa Rosada, sídlem argentinského prezidenta. Když jim policie nařídila, aby se rozešly, chytily se tyto ženy za ruce a začaly pomalu chodit dokola po náměstí. Týden co týden se k nim připojovaly matky dalších levicových aktivistů a lidí obviněných ze spolupráce s nimi, kteří náhle „zmizeli“. *Madres* se svými charakteristickými bílými šátky nosily v průvodu fotografie a jména zmizelých dětí s prosbami, aby jim byly jejich děti vráceny.

Když se k *Madres* začala obracet pozornost světové veřejnosti, pokusil se režim hnutí zastavit násilím. V prosinci 1977 byly tři ze zakladatelek, Azucena Villaflor de Vincentiová, Mary Ponce de Biancová a Esther Ballestrino de Careagová, uneseny, mučeny a poté shozeny z letícího letadla. Další členky byly bity a zatýkány, ale ani to je nepřinutilo skončit jejich pokojný protest. Poté co ekonomické problémy a porážka ve válce o Falklandy přivodily v roce 1983 pád vojenské diktatury, začaly *Madres* formulovat i požadavky na potrestání viníků rozsáhlého porušování lidských práv, kterého se režim dopouštěl.

Madres de Plaza de Mayo se v roce 1986 rozdělily na dvě organizace: *Madres de Plaza de Mayo Línea Fundadora* (Matky z Květnového náměstí – Zakladatelská linie), která se soustředí na otázky legislativy a na hledání ostatků obětí, a *Asociación Madres de Plaza de Mayo* (Sdružení matek z Květnového náměstí), radikálnější skupinu se spíše politickým programem, která odmítá uznat děti za mrtvé, dokud nebudou potrestáni všichni viníci.

V roce 1992, když Evropský parlament udělil *Madres de Plaza de Mayo* Sacharovovu cenu, Sdružení pořádalo protesty proti zastavení soudních procesů s pachateli zločinů z doby diktatury.

Sacharovovu cenu převzala za *Madres de Plaza de Mayo* Hebe de Bonafiniová, která byla v roce 1979 zvolena předsedkyní tehdy ještě jednotného hnutí a stojí dodnes v čele Sdružení. Při předávání prohlásila, že cenu přebírá za děti, které „byly prvními bojovníky za svobodu“. *Madres* použily peněžní odměnu spojenou s cenou na financování různých sociálních iniciativ, mimo jiné *Lidové univerzity Madres de Plaza de Mayo*. Hebe de Bonafiniová se v roce 2008 zúčastnila první konference Sítě nositelů Sacharovovy ceny.

Řada otázek o osudu pohřešovaných dětí zůstává dosud nezodpovězena, a tak pořádají *Madres* i dnes každý čtvrtek svůj průvod na Květnovém náměstí, kde je provázejí zástupy příznivců.

1992

MADRES
DE PLAZA
DE MAYO

Spisovatel a politik **ADEM DEMAÇI** je ztělesněním boje za nezávislost Kosova. Po mnoho let zastával vysoké funkce v politickém systému své země, ale byl také dlouhá léta politickým vězňem. Ve vazbě strávil celkem 28 let za to, že se nebál otevřeně vystupovat proti diskriminaci etnických Albánců a proti komunistickému režimu jugoslávského diktátora Josipa Broze Tita.

Narodil se v kosovské Prištině v roce 1936 a své první povídky zveřejnil už na střední škole. Vystudoval literaturu, právo a pedagogiku a v letech 1953 až 1958 vydal na dvacet povídek; literárního úspěchu se mu dostalo díky románu *Krvaví hadi*, ve kterém se zabýval společenskými důsledky krvavé msty v Kosovu a Albánii. Jeho tvorba mu ovšem v roce 1958 vynesla také první zatčení. Za to, že se zasazoval o základní práva Albánců v Kosovu a vynášel na světlo hořkou pravdu o srbském útlaku dvou milionů kosovských Albánců, strávil Adem Demaçi do roku 1990 velkou část svého života ve vězení. Mezi obhájci lidských práv je znám jako významný vězeň svědomí a jako „balkánský Mandela“. Po svém propuštění stanul Adem Demaçi v čele Rady pro obhajobu lidských práv a svobod.

V roce 1991 mu Evropský parlament udělil Sacharovovu cenu jako výraz uznání za jeho důsledný boj proti „autoritářskému a netolerantnímu režimu“. Adem Demaçi označil cenu za poctu kosovskému lidu, neboť podle jeho slov je „svoboda slova prvním, zásadním krokem k demokracii. Bez svobody slova není možný dialog, bez dialogu se nelze dobrat pravdy a bez pravdy nelze dosáhnout pokroku.“

Svou politickou dráhu začal Adem Demaçi v roce 1996, kdy vstoupil do Parlamentní strany Kosova a stal se jejím předsedou. Vyzýval k otevřeným protestům proti srbskému režimu – argumentoval totiž, že odmítání násilí ještě nemusí znamenat pasivitu. Zahájil nenásilnou, ale přitom nepřehlédnutelnou protestní kampaň proti srbské vládě, při níž obyvatelé Kosova vyzýval, aby ve stanovenou dobu zůstali na ulici jednu minutu nehybně stát. Jako předseda druhé největší politické strany v Kosovu odmítl v tajných volbách v roce 1998 kandidovat proti svému hlavnímu politickému soupeři Ibrahimu Rugovovi, s odůvodněním, že v době, kdy v zemi zuří ozbrojený konflikt se Srbskem, není možné „politikařit“.

V roce 1998 vstoupil Adem Demaçi do Kosovské osvobozené armády (UÇK) a stal se čelným představitelem jejího politického křídla, neboť dospěl k přesvědčení, že politika nenásilí ke svobodě pro Kosovo nepovede. Kosovský lid, tvrdil, má plné právo bránit se tvrdému útlaku, jemuž je vystaven.

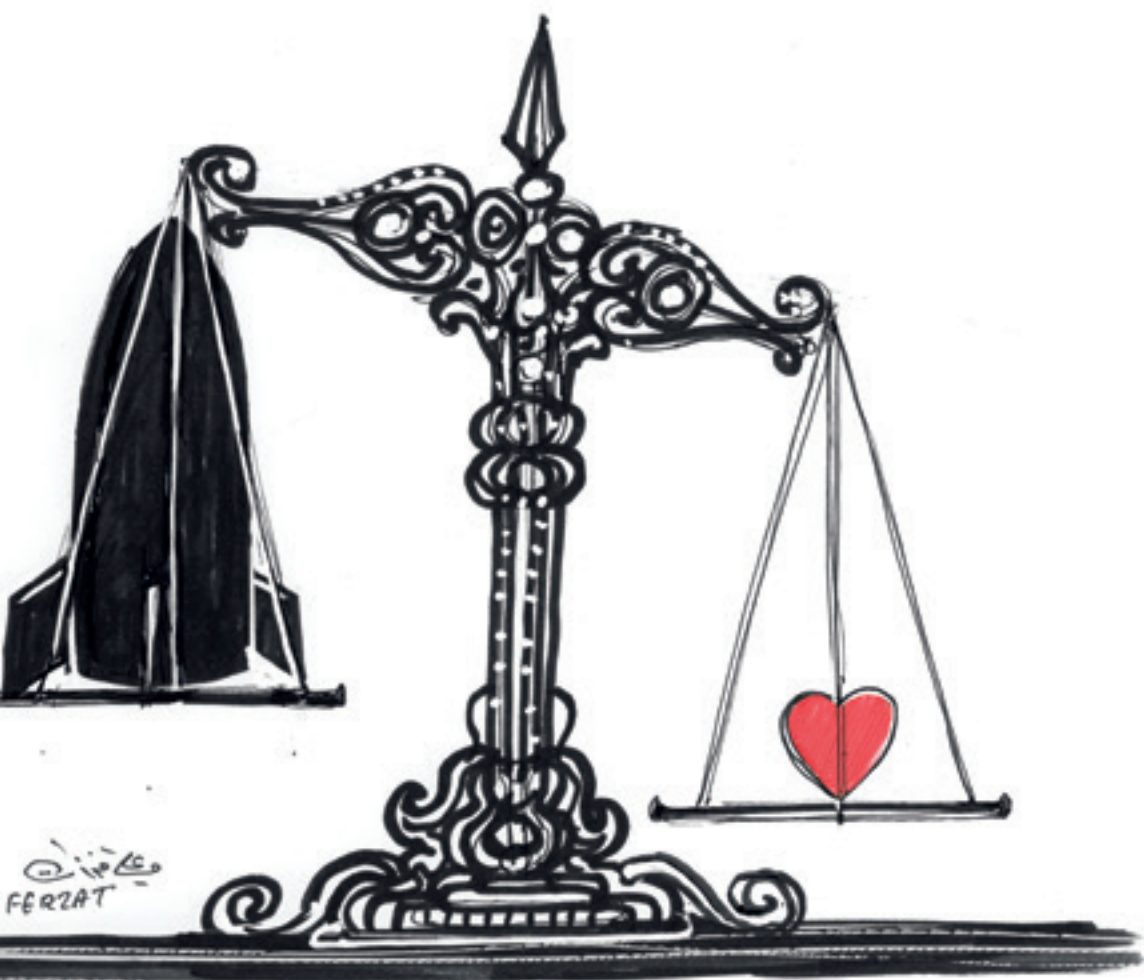
S UÇK se Adem Demaçi opět rozešel o rok později na protest proti rozhodnutí podílet se na mírových rozhovorech v Rambouillet o ukončení konfliktu se Srbskem. Podle jeho názoru totiž nebyla navržená dohoda dostatečná k tomu, aby dokázala zaručit nezávislost Kosova.

V době konfliktu, který po neúspěchu jednání v zemi znovu vypukl, zůstal v Kosovu a kritizoval ostatní kosovské představitele, mezi nimi i Rugovu,

že v této historické chvíli zemi opustili. O Kosovu za války hovořil jako o „největším evropském vězení“ a i on sám byl srbskou policií dvakrát zatčen.

Po válce se věnoval především usmíření mezi národy a návratu uprchlíků. Stal se předsedou Výboru pro vzájemné porozumění, toleranci a soužití, jehož členy jsou zástupci všech kosovských národnostních skupin. „Kosovo patří všem,“ říká. „Chceme svobodnou, demokratickou a multietnickou společnost.“ V Kosovu je stále vůdčí politickou autoritou. V roce 2015 se v souvislosti s obnovenými rozhovory mezi Prištinou a Bělehradem vyslovoval pro změnu volebního systému v Kosovu.

Adem Demaçi se v roce 2008 zúčastnil první konference Sítě nositelů Sacharovovy ceny.

Čelná představitelka hnutí za demokracii v Barmě/Myanmaru AUN SAN SU ŤIJ obdržela Sacharovovu cenu za svobodu myšlení v roce 1990. Svou cenu si však mohla osobně převzít teprve o třiadvacet let později, 22. října 2013.

Na slavnostním zasedání Evropského parlamentu tehdy pronesla Aun San Su Ťij projev k zástupcům 28 členských států EU, v němž energicky hájila demokratické hodnoty a zdůraznila, že transformace v Barmě/Myanmaru k nim má stále daleko. Současná ústava, jak řekla, zajišťuje výsadní právo armádě, ale to se musí změnit, má-li být barským občanům zaručeno právo „žít v souladu se svým svědomím“ a „utvářet svůj vlastní osud“. Vyzvala mezinárodní společenství k podpoře a další pomoci při rozvoji demokracie a ochraně lidských práv v Barmě/Myanmaru a poděkovala Evropskému parlamentu za dlouhotrvající podporu, kterou jí poskytuje.

Aun San Su Ťij je dcerou hrdiny boje za nezávislost Barmy/Myanmaru Aun Sana, který byl zavražděn, když jí byly dva roky, a významné barské diplomatky Chin Ťij. Když se v roce 1988 Su Ťij vrátila do vlasti, aby se starala o svou umírající matku, stala se svědkem brutálních masakrů odpůrců vojenského režimu U Ne Wina. To přimělo Su Ťij, které se začalo říkat „Lady“, aby zahájila nenásilný boj za demokracii a lidská práva. Ve volbách v roce 1990 dosáhla Národní liga za demokracii pod jejím vedením drtivého vítězství, avšak vládnoucí vojenská junta jí odmítla předat moc a rozpoutala vlnu zatýkání a krvavých represí jejích přívrženců.

Většinu z následujících dvou desetiletí strávila Su Ťij za mřížemi nebo v domácím vězení. Navzdory mezinárodním výzvám tehdy barmské úřady odmítly vydat jejímu manželovi vízum, aby ji mohl v zemi navštívit, a to přesto, že mu byla v roce 1997 diagnostikována rakovina. Namísto toho naléhaly na Su Ťij, aby zemi opustila; ona však odmítla, protože předpokládala, že jí nebude povolen návrat. Se svým manželem, který zemřel v roce 1999, se již nesetkala. Když se v roce 2010 konaly v Barmě/ Myanmaru po dvaceti letech konečné volby, byla „Lady“ dosud v domácím vězení, ale už šest dní po volbách byla propuštěna.

V zemi byly zahájeny demokratické reformy a Aun San Su Ťij kandidovala v dubnu 2012 v parlamentních doplňovacích volbách. Její strana získala 43 z celkových 45 mandátů a dostala se tak do čela parlamentní opozice. Jako čelná představitelka opozice usilovala Aun San Su Ťij o ústavní změny, které by jí umožnily kandidovat na úřad prezidenta. Ústava totiž zakazuje, aby kandidát měl silné vazby na cizí státní příslušníky, což kandidaturu Su Ťij vylučuje, protože její synové mají britské občanství.

V roce 2015 získala Národní liga za demokracii většinu ve volbách. Protože zákon zakazuje Aun San Su Ťij, aby zastávala prezidentskou funkci, stal se prezidentem v březnu 2016 její dlouholetý politický spojenec Tchín Ťjo. Su Ťij však oznámila, že bude stát „nad prezidentem“, a převzala funkci ministryně zahraničí.

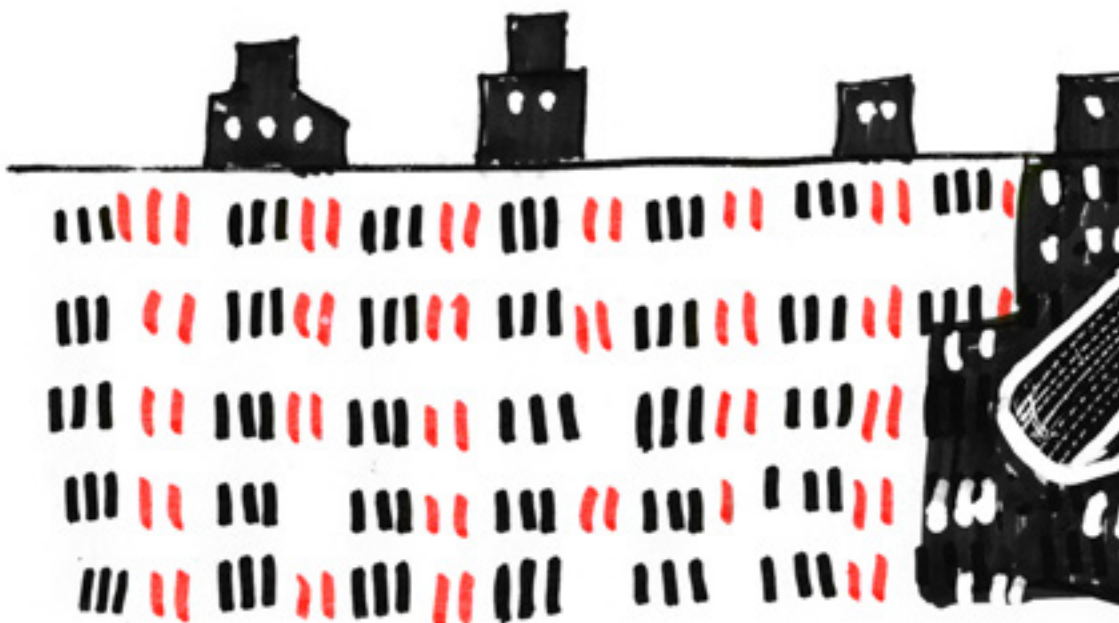
ALEXANDER DUBČEK (1921–1992) byl vedoucí osobností reformního hnutí v Československu v roce 1968 známého jako Pražské jaro.

Vyrůstal v rodině, která se podílela na budování socialismu v Sovětském svazu. V roce 1939 tajně vstoupil do komunistické strany a účastnil se ilegálního odboje proti Slovenskému státu.

Roku 1968 se tento přesvědčený komunista stal prvním tajemníkem Ústředního výboru Komunistické strany Československa a začal se pokoušet o liberalizaci komunistického režimu. Stál na počátku reformů, které Československu přinesly větší svobodu projevu, rehabilitaci obětí stalinských politických čistek, hospodářské změny a rozsáhlou demokratizaci politického života. Jeho reformy však vyvolaly znepokojení v Moskvě a pokusy dát socialismu „lidskou tvář“ definitivně ztroskotaly 21. srpna 1968, kdy Prahu obsadila vojska Varšavské smlouvy. Dubčeka odvezla KGB do Kremle, kde byl krátce zadržován.

V roce 1970 byl obviněn z velezrady, zbaven funkce a vyloučen z KSČ. Následujících patnáct let pracoval jako řadový dělník a do politického života se aktivně vrátil až v roce 1988, kdy se začal angažovat v hnutí za občanská práva.

Dne 22. listopadu 1989, kdy mu byla udělena Sacharovova cena, byl Dubček stále ještě občanem, kterému byla odpírána jeho lidská práva^(?). Pouhých několik dní poté, 28. listopadu, zbavila Sametová revoluce Komunistickou stranu Československa veškeré moci.

^(?) Sacharovova cena Evropského parlamentu – 25 let ve jménu svobody myšlení, Archiváční a dokumentační středisko, Evropský parlament, Cardoc Journals, č. 11 – listopad 2013, s. 55

„Jsem přesvědčen, že svobodné ovzduší, které Češi a Slováci dýchali v době, kdy v čele státu stál Alexander Dubček, se stalo předehrou nynějších pokojných revolucí v zemích východní Evropy a v samotném Československu,“ napsal Andrej Sacharov v dopise Parlamentu dne 10. prosince 1989, jen pár dní před svou smrtí.

Po revoluci v Československu v roce 1989 byl Dubček zvolen předsedou Federálního shromáždění a v této funkci setrval až do roku 1992. V lednu 1990 při předání Sacharovovy ceny Dubček v Parlamentu prohlásil, že „ani v těch nejtěžších chvílích nepřestaly národy v mé zemi cítit, že jsou součástí velkého boje lidstva za svobodu“. Od Pražského jara po Sametovou revoluci „zůstaly myšlenky svobody, nezávislosti a sociální spravedlnosti stále živé“.

Alexander Dubček zahynul při autonehodě v roce 1992.

„V životě nezáleží na pouhém faktu, že jsme žili. Důležité je to, co jsme znamenali pro životy druhých,“ řekl kdysi NELSON ROLIHLEHLA MANDELA.

Nelson Mandela zemřel dne 5. prosince 2013 ve svém domě v Johannesburgu ve věku 95 let. Jeho úmrtí provázela celosvětová vlna smutku, ale zároveň i oslava života zasvěceného svobodě, demokracii a rovnosti.

Nelson Mandela byl spolu se sovětským disidentem Anatolijem Marčenkem prvním, komu Evropský parlament v roce 1988 udělil Sacharovovu cenu. Jihoafrický režim apartheidu ho tehdy stále ještě držel v domácím vězení; za svou činnost proti rasismu strávil Nelson Mandela ve vězení celých 27 let svého života.

Nelson Mandela byl aktivním členem Afrického národního kongresu a spoluzakladatelem první černošské advokátní kanceláře v Jihoafrické republice. Jak rostl útlak apartheidu, byla i jeho činnost čím dál radikálnější. V roce 1964 byl odsouzen k doživotnímu vězení; propuštěn byl v roce 1990, kdy se režim apartheidu začal v důsledku mezinárodního i domácího tlaku konečně hroutit.

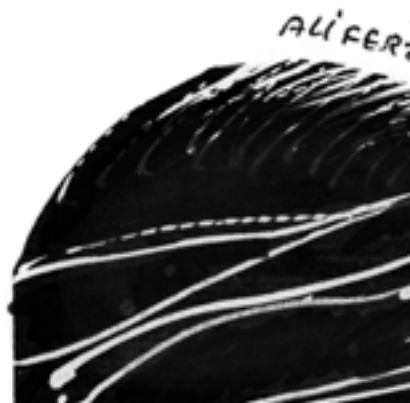
Krátce po svém propuštění pronesl Nelson Mandela v Evropském parlamentu projev, v němž hovořil o nutnosti nalézt pro Jižní Afriku spravedlivé a trvalé řešení a proměnit ji v „jednotnou, demokratickou zemi bez rasové nerovnosti“. Cokoli jiného by jen „poškodilo památku nesčetných vlastenců v Jižní Africe i v celém regionu, kteří obětovali své životy, abychom my dnes mohli s jistotou říci, že apartheid je u konce“.

V 90. letech vedl Nelson Mandela svou zemi na její cestě od apartheidu k demokracii pro všechny bez rasových rozdílů. Jako prezident Jihoafrické republiky v letech 1994–1999 se řídil krédem, že cestou k míru je jediné „pravda a usmíření“.

Po své smrti v roce 2013 byl zahrnut poctami, k nimž se připojila i Síť nositelů Sacharovovy ceny. „Jižní Afrika dnes ztratila svého otce a svět přišel o jednoho z hrdinů. Vzdávám hold jedné z největších osobností dneška. Nelson Mandela dnes zemřel, ale jeho odkaz bude žít dál,“ řekl tehdy předseda EP a spolupředseda Sítě nositelů Sacharovovy ceny Martin Schulz.

„Ukázal nám, že nikdo nesmí být trestán za barvu své kůže a za to, do jakých podmínek se narodil. Díky němu dnes víme, že můžeme změnit svět, když změníme své postoje a představy,“ říká Aun San Su Ťij.

„Nelson Mandela vedl výjimečný a důstojný život plný obětí,“ dodává Kofi Annan. „Svým mimořádným politickým talentem dosáhl pokojného konce jednoho z nejhorších režimů moderní doby.“

1988

NELSON
ROLIHLAHLA
MANDELA

„Hrdinný život a dílo ANATOLIJE MARČENKA nezměrným způsobem přispěly k boji za demokracii, lidskost a spravedlnost,“ napsal Andrej Sacharov Evropskému parlamentu v dopise, v němž Anatolije Marčenko doporučil jako kandidáta na Sacharovovu cenu. Anatolij Marčenko (1938–1986) byl jedním z nejznámějších disidentů bývalého Sovětského svazu. Zemřel v čistopolském vězení v roce 1986 po tříměsíční hladovce za propuštění všech sovětských „vězňů svědomí“. Ačkoli se dožil pouhých 48 let, strávil ve vězení a vnitřním vyhnanství více než dvacet let svého života. Jeho smrt vyvolala mezinárodní pobouření, jež bylo hlavním důvodem, proč tehdejší generální tajemník Komunistické strany SSSR Michail Gorbačov v roce 1987 konečně nařídil propuštění velkého počtu politických vězňů.

Anatolije Marčenko proslavila autobiografie *Mé svědectví* z roku 1966, v níž popisuje svůj pobyt v sovětských pracovních táborech a ve vězení. Tato kniha, kterou disidenti tajně opisovali a která byla teprve později zveřejněna na Západě, byla první knihou o táborech a věznicích poststalinistické éry a postavila svět před skutečnost, že gulagy se Stalinem neskončily.

Zveřejnění knihy mu v roce 1968 vyneslo další trest vězení za protisovětskou propagandu. Ještě před svým uvězněním začal Anatolij Marčenko otevřeně vystupovat jako disident a veřejně kritizovat podmínky, v nichž žijí političtí vězni. V červenci 1968, v době Pražského jara, zaslal sdělovacím prostředkům dopis, v němž varoval, že Sovětský svaz pokračování reformem v Československu nedovolí. V srpnu se jeho předpověď naplnila, když se do Československa přiválily tanky Varšavské smlouvy, a Anatolij Marčenko se ocitl opět ve vězení a poté ve vyhnanství.

Čím byl tlak větší, tím silnější byla Marčenkova vůle jednat. V roce 1976 se stal jedním ze zakladatelů vlivné Moskevské helsinské skupiny, společně s Andrejem Sacharovem a její současnou představitelkou Ljudmilou Alexejevovou. Cílem skupiny bylo sledovat, zda Sovětský svaz dodržuje ustanovení o lidských právech Helsinského závěrečného aktu z roku 1975, prvního aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, který měl tehdy zlepšit vztahy mezi komunistickým blokem a Západem.

Naposledy byl zatčen a uvězněn v roce 1980 za zveřejnění svého posledního díla *Žij jako všichni*. Konce svého patnáctiletého trestu se už nedožil a jeho smrt ve vězení nebyla nikdy předmětem veřejného vyšetřování.

Právě vytvořenou Sacharovovu cenu dostal posmrtně. Převzala ji v roce 1988 vdova po Anatoliji Marčenkovi Larisa Bogorazová, která je sama politickou aktivistkou a figurovala i mezi kandidáty na tuto cenu.

1988
ANATOLIJ
MARČENKO

Podle průzkumů veřejného mínění považují občané EU lidská práva za hodnotu, kterou by měl Evropský parlament hájit jako jednu ze svých priorit. Lidská práva jsou zakotvena ve Smlouvách Evropské unie a v Listině základních práv a mají své místo i v zahraniční politice EU, jejíž součástí je mimo jiné i Akční plán pro lidská práva a demokracii 2015–2020. Ve svých vztazích se třetími zeměmi má Unie usilovat o demokracii, právní stát, podporovat univerzálnost a nedělitelnost lidských práv a základních svobod, přispívat k respektování lidské důstojnosti a dodržování zásad rovnosti a solidarity a zásad Charty OSN a mezinárodního práva. Významnou úlohu zde hraje Evropský parlament, který brání a podporuje demokracii, svobodu slova, svobodné volby a univerzální lidská práva.

Kromě udělování Sacharovovy ceny vyvíjí Evropský parlament v oblasti lidských práv také řadu dalších činností: přijímá usnesení o naléhavých případech týkajících se lidských práv, vydává výroční zprávu o stavu lidských práv a demokracie ve světě a o politice Evropské unie v této oblasti, vede parlamentní dialog a navazuje diplomatické styky se svými protějšky a s jinými státními orgány ve třetích zemích, pořádá slyšení ve svých výborech o otázkách lidských práv, účastní se volebních pozorovatelských misí po celém světě, spolupořádá akce Síť nositelů Sacharovovy ceny, uděluje Sacharovovo stipendium obráncům lidských práv a pořádá další akce v oblasti lidských práv ve spolupráci s národními parlamenty a občanskou společností.

Na štrasburském plenárním zasedání se každý měsíc přijímají usnesení, v nichž Parlament upozorňuje na případy porušování lidských práv v různých částech světa a vyjadřuje k nim svá stanoviska. Často také opakuje svůj jednoznačný postoj ve věci prevence mučení a zákazu trestu smrti, ochrany lidskoprávních aktivistů, předcházení ozbrojeným konfliktům, dodržování práv žen a dětí, ochrany menšin a práv původního obyvatelstva a práv osob se zdravotním postižením v nejrůznějších zemích. Usnesení Evropského parlamentu jsou často základem opatření přijímaných Radou ministrů, Evropskou komisí a Evropskou službou pro vnější činnost a někdy mají bezprostřední dopad na to, jak se zachovají vlády daných států.

Evropský parlament také vykonává dohled nad vnějšími vztahy Evropské unie. Má totiž legislativní pravomoci k tomu, aby zablokoval uzavření dohod s třetími státy, v nichž dochází k závažnému porušování lidských práv a demokratických zásad. Kromě toho Parlament trvá na striktním dodržování ustanovení o lidských právech, která jsou do těchto dohod systematicky vkládána. V dubnu 2011 Parlament požadoval, aby Evropská unie přerušila jednání se Sýrií o dohodě o přidružení; v září 2011 pak bylo částečně pozastaveno uplatňování dohody o spolupráci mezi EU a Sýrií, „dokud syrské orgány neukončí systematické porušování lidských práv“.

Cílem společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP) a rozvojové politiky EU je podle evropského práva „rozvíjet a upevňovat demokracii, právní stát a dodržování lidských práv a základních svobod“. Tento cíl byl formulován do značné míry právě díky úsilí Evropského parlamentu. Parlament přijímá každý rok své usnesení o výroční zprávě o hlavních aspektech a základních parametrech SZBP, kterou vysoká představitelka EU pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku předkládá Evropskému parlamentu.

Hlavním parlamentním orgánem odpovědným za činnost v oblasti lidských práv je podvýbor pro lidská práva (DROI). V něm mohou poslanci, mezinárodní činitelé, odborníci na danou oblast i představitelé občanské společnosti diskutovat o otázkách lidských práv a předkládat návrhy opatření, která by EU a mezinárodní organizace měly přijmout, a posléze tato opatření hodnotit. Podvýbor DROI se také pravidelně účastní zasedání ostatních výborů EP, pokud jednají o lidských právech, a zve jejich členy na své schůze. Zprávy a usnesení podvýboru DROI přijímá jemu nadřazený Výbor pro zahraniční věci. O lidských právech v rozvojových zemích se pravidelně diskutuje i ve Výboru pro rozvoj. Delegation různých výborů se mimoto věnují otázkám lidských práv při svých cestách do zahraničí.

V rámci své činnosti na ochranu lidských práv také EP podporuje parlamentní demokracii a parlamentní politický dialog, jeho stále delegace pořádají slyšení za účasti zástupců občanské společnosti ze zemí mimo EU a vysílá delegace ad hoc, které na místě hodnotí stav lidských práv. Nejdůležitějšími platformami pro politický dialog mezi Evropským parlamentem a třetími zeměmi jsou Smíšené parlamentní shromáždění AKT-EU, Parlamentní shromáždění Unie pro Středomoří, Evropsko-latinskoamerické parlamentní shromáždění (Eurolat) a Parlamentní shromáždění Euronest s východoevropskými partnery.

Evropský parlament používá své rozpočtové pravomoci k tomu, aby usiloval o podstatné navýšení zdrojů vyčleněných na programy, které se zabývají otázkami demokracie a lidských práv. Podařilo se mu mimo jiné zajistit dostatečné financování Evropského nástroje pro demokracii a lidská práva (EIDHR), který je klíčovým finančním a politickým nástrojem na podporu představitelů občanské společnosti a obránců lidských práv – zejména pokud jsou v ohrožení života.

Tuto činnost v oblasti lidských práv doplňuje Evropský parlament také svou snahou o podporu svobodných a spravedlivých voleb v zemích mimo EU, protože právě volby jsou tím nejdůležitějším faktorem při budování demokracie, zajišťování legitimacy státní moci a důvěry veřejnosti v její instituce. Vysílá-li EU volební pozorovatelské mise, které si kladou za cíl zajistit, aby bylo plně respektováno právo občanů vybrat si své politické představitele, účastní se těchto misí zpravidla také poslanci Evropského parlamentu, ať jako jejich vedoucí, nebo řadoví členové.

ANDREJ SACHAROV
& ELENA BONNEROVÁ

NÁDIJA
MURÁDOVÁ

LAMJÁ
HADŽÍ BAŠÁROVÁ

DENIS
MUKWEGE

MALALAJ
JÚSUFZAIOVÁ

NASRÍN
SOTÚDEOVÁ

DŽAFAR
PANAHI

ALI
FARZAT

ASMA
MAHFÚZOVÁ

AHMAD
AS-SANUSI

RAZÁN
ZAJTÚNAOVÁ

GUILLERMO
FARIÑAS

LJUDMILA ALEXEJEVÁ
MEMORIAL

SÁLIH MAHMÚD
MUHAMMAD USMÁN

ALJAKSANDAR
MILINKEVIČ

HAUWA
IBRAHIMOVÁ

ŽANA LITVINOVÁ
BĚLORUSKÁ ASOCIACE NOVINÁŘŮ

KOFI
ANNAN

OSWALDO JOSÉ
PAYÁ SARDIÑAS

NURIT
PELEDOVÁ-ELHANANOVÁ

IZZAT
GHAZZÁWÍ

DOM ZACARIAS
KAMWENHO

FERNANDO SAVATER
¡BASTA YA!

XANANA
GUSMÃO

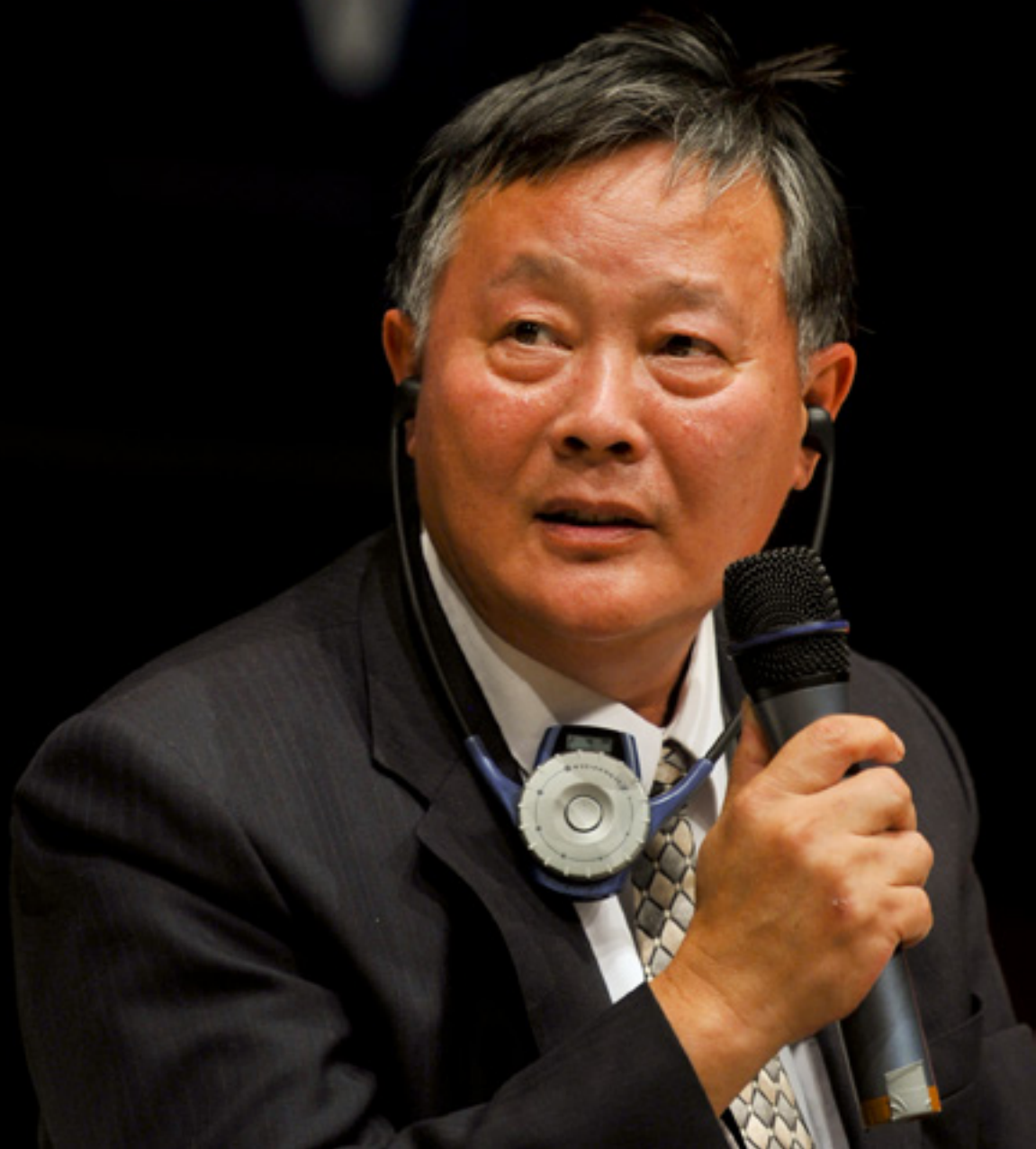

IBRAHIM
RUGOVA

SALIMA
GHEZALIOVÁ

LEYLA
ZANAOVÁ

TASLIMA
NASRINOVÁ

GOVINA NA DRAMATIČNOM ISKUŠENJU

NE MRTVIH I RANJENIH NA JNJ NA MIROVNU POVORKU

● Napad terorista na školu MUP-a na Vracama ● Pucano na demonstrante u gradu ● U Mostar
Talasi izbjeglica po cijeloj Republici

...reporter «Oslobodjenje» Danilo KRSTANOVIĆ zabilježio je dramatične trenutke oko Vrbanja mosta u centru Sarajeva u kojima su noružani teroristi (ne sliči de

a na goloruke

Kolona se, ipak, oko 16.30 uspjela probiti do Skopljane Bosne i Hercegovine.
Žrtve
Prema podacima dobijenim u Hitnoj pomoći u Sarajevu, do 17.45 sati bilo je šest mrtvih i više ranjenih. Među ranjenima je i najmanje dvoje djece, na koje su u raznim pod-

se. Kod Vrbanja mosta ostala je grupa građana na koje je ponovo ocvrta vatra. Po je veliku grupu ljudi vratili su se oni koji su već bili pred Skupštinom, a među su prvo posjedali na most, pjenjali i skandisali «Ubice, ubice». U ovoj heroičnoj putovanju u goloruki nared pogodna su dva mladića, jedna djevojka i jedan stariji čovjek.
...ni narod je po-

Rat je zahvatio bezmalo sve krajeve Bosne i Hercegovine, teroristi polako preuzimaju dio po dio gradova, sela i vitalnih objeakata, a najbliže rukovodstvo pokušao je blokirano, dakle jedinice Armije i dalje ne preduzimaju ništa. Prema vjoma i teško provjerljivim informacijama, najteže je, ipak, na Kuprečkoj vizitaciji. U otvorenom sukobima tzv. «dobrovoljačkih snaga», Hrvata i Srbova, upotrebljiva se i najteže oružje, a ima indicija da su da- vane na ovom području jedinice vane i vardušoplovne jedinice Armije. Potomlje donosnice, udatke čuju se čak do Bugojna i pored toga, niko još sasvim pouzdano ne zna prave razmjere katastrofe, a oni

nažalost, počevši iz Sarajeva, inače, teroristi koji su blokirali Grbavicu i, prema saopštenju iz stanice hitne pomoći, ima najmanje dvoje mrtvih i šest ranjenih građana među kojima je i dvoje djece.

U toku pripremnosti, inače, u Sarajevu je počeo pokusaj održavanja sastanka lidera nacionalnih stranaka, jer na zakazano mjesto i u zakazano vrijeme došao lider SDS-a Ramiz Karadžić. Obnovljeni pokušaj sarivanja ovakvog sastanka, ovaj put u organizaciji evropskih poslanika, do ranijih popodnevnih sati takođe nije dao rezultata. U međuvremenu, novinari «Oslobodjenja» saznali su da je stan Radovana Karadžića u Ulici Sutejska de-

DGOVO

Nal

Na zab
rajevo da
stranaka d
te se javo
danas kan
tali su se
sjedništva
SDS Rad
sjednika
Berkić, ka
se oblas
Milutin
ske pom
rajevo
Nakon

ADEM
DEMAÇI

AUN SAN
SU TIJ

ALEXANDER
DUBČEK

NELSON
ROLIHLAHLA MANDELA

ANATOLIJ
MARČENKO

Autorem všech kreseb je Alí Farzat, nositel Sacharovovy ceny za rok 2011

Mnoho doplňujících informací o Evropské unii je k dispozici na internetu. Můžete se s nimi seznámit na portálu Evropa **europa.eu**

Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2016

Print ISBN 978-92-823-9570-7 doi:10.2861/46914 QA-02-16-695-CS-C

PDF ISBN 978-92-823-9596-7 doi:10.2861/6559 QA-02-16-695-CS-N

© Evropská unie, 2016

Použité fotografie

Evropská unie

Andrej Sacharov © Yury Rost

Nádija Murádová © Darko Vojinovic/AP

Lamjá Hadží Bašárová © Enric Vives-Rubio/PÚBLICO

Ráif Badawí © Amnesty International

Denis Mukwege © Stichting Vluchteling

Razán Zajtúnaová © Razán Zajtúnaová

Reportéři bez hranic © AFP/Jack Guez

Dámy v bílém © Javier Galeano/AP

Anatolij Marčenko © Wojtek Laski/SOPIX

Reprodukce povolena pod podmínkou uvedení zdroje.

PARLEMENT EUROPÉEN / EUROPEES PARLEMENT

Rue Wiertz 60 / Wiertzstraat 60

1047 Bruxelles/Brussel

BELGIQUE/BELGIË

Tel. +32 22842111

PARLEMENT EUROPÉEN

Plateau du Kirchberg

L-2929 Luxembourg

LUXEMBOURG

Tel. +352 4300-1

PARLEMENT EUROPÉEN

1 Avenue du Président Robert Schuman

67070 Strasbourg Cedex

FRANCE

Tel. +33 388174001

Více informací:

europarl.europa.eu

europarl.europa.eu/sakharov

